

NAJGLAS



Letnik IV. Trst, septembra 1928. Štev. 9.

„NAŠ GLAS“

izhaja v 12. številkah na leto.

Celoletna naročnina za Italijo 15.— L, polletna 8.— L, četrtletna 4.— L, posamezna številka 1'50 L. — Za Jugoslavijo je celoletna naročnina 60 Din., za ostale države 20.— L, polletna 10.— L, četrtletna 5.— L Severna Amerika dol. 2.—; Južna Ame-

rika pesos papir 4^{1/2}. — Posamezna številka 2.— L. — Izdajatelj, lastnik: Roman Pahor. — Naslovno stran in vinjete narisal Milko Bambič. — Naslov uredništva in upravnništva: Trieste, Casella postale 348. — Poduprava: Gorica, via S. Giovanni 7. — Tiska Tiskarna „Edinost“ v Trstu via S. Francesco d' Assisi šte. 20.

Odgovorni urednik: Prof. Filip Peric.

VSEBINA 9. ŠTEVILKE:

Anton Ažbè: PEVSKA VAJA (slika)	Str. 257	Prof. F. Peric: DRUŽINSKO PRAVO V SOVJETSKI RUSIJI (Konec)	Str. 272
France Bevk: SKRINJA S SREBRNIKI	257	Lavo Čermelj: MARKANTON DE DOMINIS (GOSPODNETIČ) IN RAZLAGA MAVRICE (Konec)	275
Veno Pilon: ŠT. VID (slika)	261	Arh. Zorko Lah: KRAŠKA KMECKA HIŠA	277
Slavko Slavec: TIČARJEV TONE	262	Gizela Majeve: DRUŽINA	280
Janko Samec: NA POLJU SEM... (pesem)	263	Anton Zajc: SKRIVNOSTI SREČE	281
A. P. Čehov: ČREVLJI	264	TRIGLAVSKO JEZERO (slika)	282
Age Avenstrug: VISOKA PETA	266	Listek:	
Albert Sirk: KRIŠKI „PORTIČ“ (slika)	266	LETNI ČASI IN ZDRAVJE	283
Kotiček za otroke:		ŠTOLETNICA L. N. TOLSTEGA	284
MIHČEVA POT PROTI DOMU	267	NAŠE SLIKE	285
MLINARICA IN PEKLEŠČEK	268	OBRAZI	285
ODKOD TOLIKO KAMENJA NA KRASU	268	KRITIKA	286
KMET IN HUDOBNI DUH	269	BRSTJE	287
BOŽJA HRANA	270	DRÓBIŽ	287
Radivoj Rehar: BENDIMAŠKA (pesem)	270	Smeh in kratkočasje:	
Rudivoj Rehar: PESEM O OSAH IN SRŠENIH (pesem)	270	SMEŠNICE	288
(Povest „Kmet in hudobni duh“ in pesmi „Bendimaška“ ter „Pesem o osah in sršenih“ je ilustriral A. Černigoj.)		UGANKE	288
Pouk in vzgoja:		Na platnicah:	
France Seljak: LEV NIKOLAJEVIČ TOLSTOJ	271	ZA KRATEK ČAS. REŠITEV UGANK.	

ZA KRATEK ČAS.

«Za dve minuti...»

Tat (tovarišu): «Zdaj je pravi čas, da okradeva pri gospé Klepetački.»

Drugi tat: «Ali je odšla na letovišče?»

Tat: «Ne. K sosedu je šla in napisala na vrata, da se vrne v dveh minutah.»

Mrve.

Otrok je jedel kruh in pustil vse polno mrvic na mizi. Oče ga je pokaral rekoč: «Ko sem bil jaz majhen, sem pojedel tudi mrvice.»

«Ali so ti ugajale?»

«Seveda.»

«Pojej tudi te. Saj ti jih rad pustim.»

Pri brivcu.

Brivec: «Kako hočete, da Vam ostrizem lase?»

Gospod: «Brez klepetanja.»

Take si nas zapustil.

Pred nekaj leti je bil zastopnik Španije na Ruskem neki grof Osuna. Živel je razkošno. Nekoč je poslal svojim mlajšim bratom v Madrid fotografijo, kazočo ga v lepem plašču iz harmelinovih kož, ki mu ga je bil podaril sam car. Pod fotografijo je zapisal: «Takega me občudujte!» Bratje so prejeli sliko, šli k fotografu in se dali fotografirati v sami srajci. Sliko so poslali bratu s pripombo:

«Take si nas zapustil!»

Dvojen jok.

«Zakaj tvoj bratec tako joka?»

«Zato, ker jem svoj kos kruha in mu ga nočem dati.»

«In njegov kos? Kje je?»

«Sem ga že pojedel.»



Letnik IV.

V Trstu, septembra 1928.

Številka 9.



Anton Azbè: Pevska vaja.

Narodna galerija, Ljubljana.

Skrinja s srebrniki.

France Bevč.

20.

V poletju, ko je puhtela izparivica iz tal, letali kačji pastirji po divjih koprivah in je le iz gozda in od vode vel hlad, je žela Marjanca travo ob njivi blizu hudournika. Tedajci se je ovil modras njene gole noge in jo je pičil.

Kriknila je in ga otesla, nato ga je presekala s srpom. Rana je bila neznatna, jedva vidna, kakor da se je zbodla s trnom, od rane je tekla po nogi tenek curek krvi in končal v drobni kapljici nad členkom. Marjana je utrgala trpotčev list ob stezi, obrisala z njim kri in ga vrgla proč. Nato je usekala s srpom enoletno leskovko, nabodla nanjo oba dela modrasa in ju obesila za svarilo nad pot, da je sedal mrčes nanju.

«Čemu mora biti leskovka eno leto stara?» je vprašala Anka in opazovala pisana konca modrasa, ki sta nihala nad njeno giavo.

«Sicer modras zopet oživi.»

«Tudi če je prerezan?» je vprašala deklica.

Marjana ji ni znala odgovoriti.

Zena je dalje žela in držala v solncu nogo, ki jo je bolela od hipa do hipa hujše. Zdelo se ji je, da je zatekla. Na mestu, kjer je bila prej mala rana, se je pokazalo vnetje, ki je grozilo, da se razpase po vsej nogi od členkov do kolena.

Čez nekaj časa je morala odložiti srp, sedla je na stezo.

«Kaj vam je mati?» je vprašala Anka.

«Noga me boli,» je odgovorila. «Domov moram iti. Poberi v koš, kar sem našela in pojdi za menoj!»

Težko je hódila. Na poti je ulomila iz plota palico, da se je opirala nanjo; kadar je stopila na prste in so se premaknile mišice v mečah, bi bila zakričala.

Pred hišo jo je prijela omotica. Jedva je dosegla klop, že se je zgrudila nanjo.

Na rano je položila prsti, da bi jo hladila. Bolečine so se širile po celi nogi, pričela je trepetati, kakor da ima mrzlico.

Morala je leči v posteljo. Tedaj se je prikazal mož domov, ki je kosil v senožeti nad hišo, in se je začuden ustavil pred posteljo.

«Modras me je popadel.»

«Pokaži!» je Toneta neprijetno zadelo. Sklonil se je nad rano in prijel z roko na mestu, ki je bilo najobčutljivejše.

«Aj!» je vzkliknila žena. «Če ne bo nehalo, bo sprejov vso noč!»

«Če ne bo nehalo», je dejal Tone tehtno, «bo treba panati».

In ni nehalo. Mišičevje se je treslo, bolečina je postala neznosna, Marjanca je stokala, zdaj je silila v nezavest.

«Grem,» je dejal Tone. «Grem.» In je naročil deklici: «Pazi na mater! Mimogrede pokličem Micko.»

Spustil se je mimo hleva, se ustavil v brežini in se ozrl v senožet. Med hrasti je stala Micka in stresala redanice.

«Micka, pojdi domov!»

Planil je mimo sadnih dreves, pobral hruško in jo stlačil v žep, preskočil je zid, priletel v grapo in zajel vode, da mu je

vso pot žmikala v čevlju, nato je presekal gozd počez, treščil čez hosto v novo in se znova znašel na stezi.

Namenil se je k staremu Robarju. Našel ga je ob stezi, ko je obračal zagrabeč in vlekel polžka med zobmi.

«Hitro z menoj!» je dejal Tone, ko je pomislil na zenin izgubljen pogled, s katerim ga je spremljala skozi vrata.

«Kaj se je zgodilo?» je vzel Robar počasi bezgavček, ki je bil privezan za tobačni mehur in čedil pipico.

Ko je izvedel da gre za težek slučaj, je potisnil mehur in polžka, oboje hkratu, v žep in dejal: «Počakaj, pridem kmalu!»

Jeram je čakal četrť ure, dolgo se mu je zdelo. Robar se je vrnil, šla sta navkreber; Tone je zgovornemu starcu le s težavo odgovarjal.

Stopila sta v izbo. Marjana je imela velike zmedene oči, ki so nečesa iskale pod stropom. Zdaj zdaj je v bolečini spačila obraz. Noga je počivala na blazini gola, zatečena, goreča in je trepetala v drobnih tresljajih.

«An boli?» je vprašal Robar.

Marjana je samo pokimala.

«Kmalu bo bolje,» je dejal odvažno in se odkril. Segel je v žep in prinesel na dan malo, v pergamen vezano knjižico, kos tanke voščenke in za bob svinca.

«Kako ti je že ime? Marjana? Marjana, ali je bil modrasov pik, ali je morda le prisad?» je vprašal.

«Modras je bil,» je dejala Marjana počasi. «Saj sem ga ubila.»

Nastopil je svečan trenutek. Robar je prižgal voščenko in se obrnil z novim vprašanjem do bolnice, ki je bila videti mirnejša.

«Marjana, vprašam te, ali veruješ v pananje? Če ne veruješ, bi ti ne pomagalo in bi bilo zaman skušati Boga.»

«Verujem,» je dejala Marjana vdano.

Robar je pokleknil k nogi in položil košček svinca na rano. V levici je držal svečo v desnici malo knjižico, ki jo je odprl.

Ozrl se je še enkrat:

«Pripravite kos kruha! Ali je ogenj na ognjišču?»

«Je. Tu čaka kruh.»

Robar je naredil križ nad Marjanino nogo, nato je pričel moliti iz knjižice z

vzvišenim glasom in roteče, da je spreletalo mozeg navzočih:

«Oh, ti sveti Mager!»

Oh, ti sveti Maric!

Oh, ti sveti Štefan!

Odkoder je prišel ta strup, tako daleč naj gre nazaj! Nuj, strup, od Marjane pojenj!»

Obrnil se je k Marjani:

«Moli tiho pet očenašev in češčenamarij ter vero, tudi jaz bom molil tiho.»

Svečane minute očenašev so trajale dolgo. Robar je vzel kos kruha in je govoril vanj:

«Moj Bog Oče, Bog Sin in Bog sveti Duh! Strup zaročim te,» je vpičil oči v nogo, ki od bolečine ni mirovala, «da greš na ta kruh in skozi kruh pojdi v kačo v imenu Boga Očeta, Boga Sina in Boga svetega Duha in v imenu svetega Šempasa!»

Napravil je tri križe, nato je trikrat pljunil na kruh in ga je podal Tonetu:

«Nesi ga na ogenj!»

Tone je ubogal. Kruh se je zvil v ognju in počrnel. Robar je bral dalje, glas se mu je nekoliko spremenil, ni bil več tako roteč.

«Tam stoji sveta gora,
na ti gori stoji sveti stan,
na temu stanu stoji svet Šempas
in sveti meč v rokah drži.
Prišla je k njemu Mati Božja
in je prinesla na rokah usmiljenega
[Jezusa

in mu je rekla:

«Zakaj ne pomagaš temu človeku,
tej Marjanci?»

Zmolila sta apostolsko vero, glasno, počasi. Robar se je dvignil, ugasnil svečo, vzel svinec z rane in dejal:

«Če hočeta Bog in sveti Šempas, pomagalo bo.»

Prinesli so mu žganja, hlebec kruha so potisnili predenj.

«Da bi le strup do srca ne prišel,» je menil Tone in se ustrašil svoje besede.

«Če je namenjeno, nobena stvar ne pomaga,» je dejal Robar in meril z očesom čistoto žganja.

«Ali bi ne bilo dobro iti po duhovnika?»

«Pri nobeni stvari takoj ne odleže. Do jutri lahko počakaš.»

Ponoči je Marjana padla v nezavest in se je le z muko spet prebudila. Čutila je tako mrtvilo v udih, da se ni mogla premakniti.

«Po duhovnika,» je šepnila jedva slišno.

«Ali bo res taka sila?» je vprašal Tone.

V Novinah so imeli novega, mladega duhovnika, ki je tekel vso pot v prvo poletno zarjo, v petelinovo petje, v pesem slavca, da bi donesel pravočasno...

Prišel je prepozno. Pred hišo je stala Micka. Ko je zagledala očeta z duhovnikom, je zarjula ko mladič, ki mu je ubilo mater:

«Zamižala je in nisva je več mogli prebuditi.»

Toneta je prijela žalost kot še nikoli v življenju. Dušil se je v solzah, ki so mu same od sebe drle čez lica.

21.

Tistikrat, ko jima je mati umrla, nista bili deklici več otroka, a tudi dekleta še ne. O slednjem delu pri hiši sta imeli jedva nekaj pojmov, o gospodinjstvu pa nič. Tone se je nahajal v istem položaju kot ob materini smrti, moral je v hlev in pred ognjišče, deklici pa sta plašni gledali in si nista znali pomagati.

Nekega večera se je Tone truden in žalosten zgrabil za rožance in se skoraj zvalil po čelesniku ob peči. Bil je izčrpan. Deklici sta zajokali boječ se za očeta, Tone pa je pritisnil roko na sence in se kmalu zavedel.

«Malo se mi je bilo zameglilo,» je dejal, «pa bo kmalu bolje.» In se je domislil: kaj bo, če tudi on umrje in bosta čečici oštali sami na svetu? To ga je tako globoko zadelo, tako ranilo v dno srca, da so mu priče teče solze. Tako so jokali vsi trije, da se je do dobra znočilo in je pričel na vrtu čuk peti svojo pesem. Takrat šele so se zavedali, da jim jok ne bo skuhal večerje.

«Pojdi,» je dejal Tone Anki; «pojdi po vode in nalij jo v lonec. Ti Micka pa zakuri na ognjišču. Vse drugo bom že povedal.»

Anka je ugovarjala: «Pa zakaj jaz po vodo in ne Micka?»

«Ker je Micko strah.»

«Saj je mene tudi.»

Pa ni bilo res; Anke ni bilo strah, Micko pa je bilo. Tone je z rahlo bridkostjo že

zelo zgodaj spoznal, da sta dekleti različni. Micka je rastle v šir, imela je širok in dobrodušen obraz, oči pa majčkeno škilave kakor njena mati. Tudi kasna je bila pri delu in redkobesedna kakor njena mati. Baš radi te podobnosti z rajno Marjanco jo je Tone bržkone raje imel kot Anko, ki je rastle v višino, imela pegast obraz, trd izraz na podolgastih licih; pri delu je bila železna, a jezika strupenega. Tone ni občutil, da bi jo zapostavljal, vendar se je ta zavedala, da jo očetovo oko ne boža, dasi je materina roka mehko gladila njene lase. Micka je občutila materino izgubo notranje bridkeje kot Anka, a ji je to izgubo nadomestovala očetova ljubezen, Anka pa je čutila, da je z materjo izgubila vse, radi tega je bila zadirčnejša in občutljivejša.

«No, kaj bo to!» je godrnil Tone ob ognjišču. «Učiti se morata. Micka, vrzi moko v krop... Ne pozabi mešati! Tam je mešalnik... Ali si osolila?»

«Sem... dež gre... aj!»

Micka se je opekla, Anka ji je privoščila.

«Odmakni lonc! Tako... Sicer nam gre vsa podmetenica po ognju... Pomagati mi bosta morali v vsem. Ti Micka v kuhinji, a ti Anka v hlevu...»

«Seveda, jaz v hlevu, Micka pa v kuhinji,» se je obregnila Anka.

«Micka je šibkejša.»

«Širja je, le zgani se ji ne ljubi... Ona bo znala kuhati, jaz pa nič...»

Tone je pomislil, da je nekaj resnice na Ankinih besedah, zato je popravil: «En čas boš ti v hlevu, nato bo Micka, ti boš pa v kuhinji, obe se morata naučiti.»

In pri tem je ostalo. Anka ni več godrnjala.

Ta večer je bila podmetenica prižgana. Tudi okus ni bil pravi. Micka je imela solzne oči. Ko je Tone obliznil žlico in jo položil na mizo, je dejal:

«Bo šlo, kakor bo šlo.»

In je šlo, kakor je pač šlo. Deklici sta prijeli za vsako delo. Bili sta šibki, neizvedeni in nerodni. Tone je imel pri vsakem delu poleg roko in oko. Toda gospodinjskih del še sam ni znal, nikari da bi jih učil. Deklici sta delali po svoji glavi in razsodnosti, vsi so trpeli in potrpeli, hiša, živali in ljudje.

In so vprašali Toneta pri fari: «Kako moreš sam s čečama?»

«Gre, kakor gre,» je odgovarjal. «Saj rastle.»

Za hrptom pa je slišal: «Skrinjo polno srebrnih tolarjev ima, a je stiskač, da si ne privošči dekle.»

Te besede je Tone slišal, a se nič ni jezil, še ljube so mu bile, da se je na tihem nasmehnil. Pa je slišal druge:

«Skrinjo srebrnikov? Kdo jih je pa videl?»

Tega bi bil česnil po glavi. Ozrl se je, da bi videl, kdo da je. Tretji je med tem zinil:

«Kaj dekla! Oženil se bo, da bo še kak tolar pridobil. Saj ga ne poznate!»

Ta se mu je zdel pa neumen. Podvzival je korake, da bi ne slišal nikogar več, še v gostilno ni šel.

Prišedšemu domov mu dvom o skrinji srebrnikov ves čas med kosilom ni šel iz glave. Bilo bi mu ljubo, da bi ljudje mislili več nego je resnica, ali vsaj ne manj nego je resnica. Odkašljal se je ter vprašal hčeri:

«Ali sta kdaj slišali, da imamo pri nas skrinjo polno tolarjev?»

Anka in Micka sta se spogledali, nato je dejala Anka: «V cerkvi pri nauku so naju dražili otroci.» In je zardela do ušes.

«Tako? In kaj sta rekli?»

«Jaz sem jih s pestjo po nosu, Micka... Micka je pa jokala...»

Tone je poslušal, malo pomislil, nato se je zasmel.

«No, in če vaju jaz vprašam, kaj mislita, ali je to res?»

Micka nikoli ni razmišljala o tem. Anka je mislila nekaterekrati. Tudi je opazila, da je vzel iz skrinje denar, da je plačal župnika in pogrebce. Ko je prodal telička, je odklenil skrinjo in stresel tolarje na ostale. Nalašč je prišla mimo, da bi kaj več videla, takrat pa je zaprl skrinjo. Ključ je vedno nosil za pasom.

Zdaj je odgovorila: «Jaz vem. Tista-le skrinja tam je...»

«Ali veš, da je polna do vrha,»

«Mnogo ne manjka,» je odgovorila.

Tone je vzel ključ, odklenil skrinjo in privzdignil pokrov, ki je pokrival bogastvo. Skrinja ni bila polna, le majhen del njene

prostornine je bil pokrit s srebrnimi kupčki. Tega srebra je bilo kljub temu toliko, da je obe deklici kar pričaralo na mesto. Micka je gledala v topem začudenju kot v bleščeč oltar, kot v nekaj neznanega in nemogočega, v Ankinih očeh je zagorelo nekaj drugega, poželenju podobnega.

Tone je opazil ta ogenj; ko se je napasel njunega začudenja, je vprašal: «Kaj rečeta, a?»

«Kdo bo imel vse to?» je vprašala Anka.

Tonetu se je nemilo zadržnilo v grlu. «Kako, kdo bo imel vse to?»

«Tako...» je dejala Anka nekoliko v zadregi, «kadar vi umrjete...»

Tone ni dejal nobene, zoprl je skrinjo in sedel nanjo. Micka je pogledala Anko očitate, tudi obraz poslednje je izražal kesa-

nje. Tone se je umiril, pomislil, da ima Anka končno prav, odprl skrinjo in segel vanjo. Vzel je tolar in ga podal Micki, ki se ga je nekoliko branila. Nato je vzel drug tolar in ga dal Anki, ki ga je zgrabila z vso dlanjo. Pogledala je še, če je Mickin tolar večji in lepši.

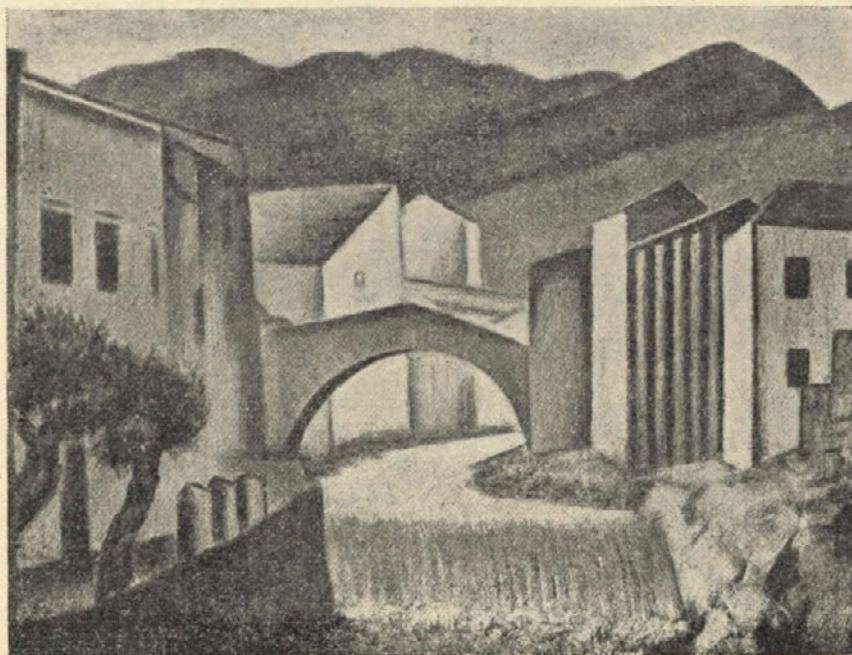
«Vsaki en tolar,» je dejal Tone. «Ne pravljajta po nepotrebem.» Nato je vprašal: «Kako bosta rekli, če vaju kdo vpraša, ali imamo res polno skrinjo tolarjev?»

«Da jih imamo polno,» je dejala Anka.

«Ne recita nobene,» je dejal Tone. «Naj mislijo, kakor hočejo, Bolje je, da mislijo, da se skrinja še zapreti ne more...»

Zaklenil je skrinjo in vtaknil ključ za pas.

(Dalje piuh.)



Veno Pilon: št. Vid.

Tičarjev Tone.

Slavko Slavec.

XV.

Vojna se je končala mnogo, mnogo pozneje, nego si je Tone obetal. Par mesecev pred koncem bi ga bila železna kača skoro docela zdrobila. Po dolgem deževju se je nekje utrgal železniški nasip in Tonetov vlak se je s petimi vozovi prevrnil v plitvo močvirje ob nasipu. V enem teh voz je bil Tone. Ko so ga pozneje vpraševali, kako je bilo, je znal povedati skoro toliko kakor prvič, ko ga je na poti od vojakov neznan sovražnik podrl s strelom na tla. «Zamajalo se je vse, zaškripalo in zaplesalo,» je pravil, «mene je nekdo močno butnil v čelo, potem sem zaspal in se prebudil v bolnišnici.»

Žalostno je bilo to prebujenje. Ko je pogledal po sebi navzdol, je opazil, da mu ena noga tiči v trdem, belem mavcu in mu je truplo z obvezami vse tako tesno prepasano, da ga je kar dušilo; v desnem komolcu ga je žgalo in v glavi mu je brnelo.

«Ali ozdravim?» se je plaho upiral njegov pogled v bolniško strežnico.

«Seveda, seveda,» so odgovarjale njene tihe, dobre oči.

Zdaj se niti podpisati ni mogel pod tiskano laž: «Zdrav sem in godi se mi dobro.» Ko se mu je zavest popolnoma vrnila in so ga nove rane začele prav živo boleti, se mu je misel polagoma okrepila in v tem boleznem pretehtavanju samega sebe je spoznal, da ga je železni zmaj vsega neusmiljeno pohabil.

«Saj ne ozdravim več,» so njegove oči obupno odgovarjale bodrečim pogledom usmiljene sestre; in da je bil sam, bi se bil razjokal.

Šele tretji teden je lahko ležé začel svoje ime pod lažnive tiskane besede. Odposlal jih je brž, da po tolikem času reši Ivanko morečih skrbi in dobi od nje kak odgovor. Nato je izvedel, da lahko piše tudi prosto pismo, le tožiti ne sme preveč in tako sejati malodušja.

«Draga Ivanka!» je pisal. «V službi sem se malo oprasn timeri z drugimi. Zdaj že lahko dobro pišem, kakor vidiš. Ne bodi v skrbeh. Tukaj sem

pri dobrih ljudeh in godi se mi prav dobro. Kmalu bom zopet čvrst kakor prej. Piši mi, kako se imate ti in tvoja dva angelčka.»

Ko se je podpisal, se je bridko nasmehnil:

«Same laži, same laži.»

«Pokažite,» je rekla postrežnica.

Povedal ji je, kolikor je mogel, vsebino pisma v njenem jeziku.

«Vse res, vse res — izborno,» je zatrjevala. «Roko ste si res oprasn timeri in kmalu boste zopet čvrsti.»

Ivanka ga je v svojem odgovoru rotila, naj ji ničesar ne prikriva in naj pove, kaj ga je zadelo. «Če bi mogla,» je dodala, «bi z otrokoma takoj zletela k tebi. Pa so te skrili za številko, da te ne najdem.»

Še dober mesec jo je moral Tone v pisnih miriti in ji zatrjevati to, česar skoro sam ni verjel. Medtem so mu nogo izluščili iz mavca in nekaj obvez odvili od trupla. Po berglah je včasih drsal po vrtu in otožno gledal starega vrtnarja, ki je še krepko zabadal lopato in uravnaval nove gredice.

«Ah, jaz pa nikdar, nikdar več,» je brnelo Tonetu po glavi. «Nikoli več ne bomo na konju.»

V tistih turobnih, meglenih jesenskih dneh se je zgodilo nekaj čudovitega. Stopil je poveljnik med bolnike in povedal z gromkim, važnim glasom:

«Včeraj se je sklenilo premirje. Vojne je konec. Kdor hoče in more, se lahko vrne na svoj dom. Kdor ne more, ga bomo zdravili do konca.»

In brž je začel zapisovati tiste, ki hočejo in morejo. Javil se je tudi Tone.

«Domov, domov!» je zakipelo v njem in da je mogel, bi bil brez lesenih bergel zbežal iz bolnice.

Da se ga Ivanka preveč ne ustraši, je z naglim pismom prejšnje laži malo ublažil: «Te dni se vrnem in tedaj boš sama videla, da so bile prazne tvoje skrbi. Pri vožnji sem se malo pobil in hodim s palico. Kmalu bom spet na konju — tedaj bo vse pozabljeno.» Dasi je koprnel po domu in svojcih, mu je bilo skoro prav, da so ga še par dni zadržali in je pismo lahko prišlo malo pred njim.

Kakor drugim je tudi njemu že sama misel, da je pekla konec, vidno pospešila

zdravljenje in dala njegovim udom novih sil. Prej so mnogi radi natezali svoje nadloge, kakor ne bi marali zdravja, ki jih pahne spet v strelske jarke; zdaj pa so se skoro vsi kobacali s svojih ležišč in tiščali po hodniku v pisarno, da čim prej dobijo odhodne listine.

«Zdaj se tudi pri nas godijo čudeži kakor v Lurdu,» se je šalil vojaški zdravnik. «Slepi vidijo, gluhi slišijo in kruljavi hodijo — kakor v evangeliju. Ali boste mogli hoditi?» je podvomil, ko je zagledal Toneta pred sabo.

«Bcm. Že več dni hodim po vrtu.»

«Bolje bo, če še malo ostanete.»

«Lepo prosim, rajši ne. Pisal sem, da pridem.»

«Kakor želite. Tu vas ozdravimo zastonj.»

A Tone je vztrajal, da gre. Dali so mu papirje in ga odslovili.

Odkar ga je bila železna pošast zagnala v močvirje, ji je Tone malo zaupal. Toda v tem hipu se mu je zdel hropeči stroj na tiru najljubši znanec in prijatelj, ki ga edini lahko odpelje k Ivanki in otrokoma. Previdno se je z berglo zagnal na stopnico predzadnjega voza in podrsnil z dlanjo po njegovi leseni steni, kakor je bil pri vojaki v vajen gladiti iskrega vranca, preden se mu je zaupal v sedlo, skušajoč si z dlanjo pridobiti njegovo naklonjenost na novi poti.

Do Ivanke je prišla vest o koncu vojne isti dan kakor do Toneta. Brž ga je v pismu povabila, naj se nemudoma vrne; če pa ne more, naj pove, kje je, da pride k njemu. To pismo je prišlo v bolnico prepozno; Tone je malo prej odšel.

Tonetovo sporočilo pa je došlo o pravem času. Ivanko je prevzelo vse drugače nego pred leti pismo, v katerem ji je Tone povedal, da se vrne od vojakov. Predvsem jo je mučila silna radovednost, kakšen pride iz bolnišnice. Že naslednje jutro je z otrokoma odhitela na postajo in pri vseh vlakih prežala nanj. Prišel je šele zvečer. Ko se ji mukoma spustil z berglo iz voza, so se ji udrle solze in videč, da mati joče, sta tudi mala dva zaplakala.

«Saj to nič ni, saj to nič ni,» jih je miril Tone in jih drugega za drugim objemal.

Ivanki pridušen jok dalje časa ni dal do besede. Pogledovala ga je in ga vzdihujé

podpirala na drugi strani, kjer ni bilo bergle.

«Pisal si, da hodiš s palico, pa imaš berglo,» je mehko oponesla.

«To je le daljša palica,» se je prisiljeno pošalil. «Pa se bo skrajšala. Potem pa tudi kratko palico zaženem v kot. Še bomo na konju.»

Stopali so molče. Za njimi je pridrdral prazen voz. Voznik jih je povabil, naj prisedejo.

Tisti večer se je Tone Ivanki dolgo izpovedoval vseh laži, ki jih je bil s svojimi pismi nagrmadil. Ona mu je pozno v noč z vročimi solzami dajala odvezo. V njegovo šepetanje in njeno vzdihovanje se je mešalo enakomerno, pokojno dihanje Micikino in Tončkovo.

«Še bomo na konju» je sklenil Tone in zaspal. (Konec v prih. številki).

Na polju sem...

Na polju sem... in v mrak noči strmim...
O, kakor da na sredi sem plamena,
ki mu ne vem izvora ne imena,
v samoti kakor grm goreč drhtim
na pogorišču mrtvih želj in nad
srca ogoľufanega do kraja!

In v moji duši dvom za dvomom vstaja
in misel pada, pada v črn prepad
ko mesec, ki se spušča za azur
v brezno molčečih, zaĝonetnih ur...

Ki sem nekoč Te klical za Očeta,
o, stopi v ta razdvajanja prekleta,
in v kaos večnih dvomov in vprašanj
besedo vrži modro, da pomiri
moj duh se, žejen luči in doĝnanj!

Naj bodo lepi, jasni mi večeri
življenja dni, da bom kot tihi gozd
in kakor v njem samotna bela breza,
ki v lastne sanje tiho se pōgreza,
ko doumela žitja je skrivnost...

Janko Samec.

«Veliko lažje je napisati deset filozofskih knjig, kakor uresničiti eno samo resnico.»

Tolstoj.

«Pesnik stavi v svoja dela samo kar je najlepšega v njegovem življenju. Za to so njegova dela lepa, življenje pa grdo.»

Tolstoj.

Ni mogoče, da bi bil človek dober le na pol.

Tolstoj.

Črevlji.

Ruski spisal A. P. Čehov.

Muškin, uglaševalec klavirjev z obritim, rumenim obrazom in tobačnorjavim nosom, je pridiral z vato v ušesih iz svoje sobe na hodnik in zavpil s hreščočim glasom:

«Hišnik! Semjon!»

Kdor bi bil videl njegov prestrašeni obraz, bi menil, da se je strop razrušil nad njim ali pa da je videl strah in je zato tako planil iz sobe. Hišnik je prihitel.

«Poslušaj torej, Semjon», je vpil Muškin, «kako je to? Človek ima trganje, bolan je in mora radi tebe bos hoditi. Zakaj nisem še dobil svojih črevljev? Kje so?»

Semjon je stopil v Muškinovo sobo, pogledal na prostor, kamor je navadno postavljali očiščene črevlje, in se popraskal po glavi: črevljev ni bilo nikjer.

«Kje, za vraga, naj bi bili?» je zagodrnjal. «Dobro vem, včeraj sem jih očistil in nato postavil semkaj.... Hm, res je, nekoliko smo ga pili.... Mogoče tudi, da sem jih postavil v sosednjo sobo! Seveda sem jih postavil v sosednjo sobo! Toliko je črevljev, vrag jih spoznaj z vinjeno glavo, še sam o sebi nisem vedel, ne pa da bi.... Postavil sem jih v sobo milostive gospe, tu v sobo poleg vaše, v sobo igralke....»

«Ali naj grem v njeno sobo in naj nadlegujem radi tebe milostivo gospo? Ali naj jo motim radi take malenkosti.»

Muškin je vzdihnil, stopil do vrat sosednje sobe in oprezno potrkal.

«Kdo je?» je vprašal minuto pozneje ženski glas.

«Jaz sem,» je odgovoril Muškin z žalostnim glasom in se postavil pred vrata kakor kak plemenitnik, ko govori z odlično damo. «Oprostite, milostiva, tako zgodnje nadlegovanje.... Bolan sem, po udih me trže... Zdravniki pravijo, da moram imeti noge vedno gorke in to tem bolj, ker grem sedaj k gospe generala Šerelicina klavir uglašati... Tja vendar ne morem iti bos!»

«Česa želite od mene? Kakšen klavir?»

«Noben klavir, milostiva, o svojih črevljih govorim. Nesrečni Semjon je osnažil moje črevlje in jih postavil po pomoti v sobo milostive. Bodite toliko prijazni, milostiva, dajte mi moje črevlje nazaj»

V sobi se je nekaj zgenilo. Slišal se je skok s postelje, nato so se vrata nekoliko priprla in mehka ženska roka je vrgla Muškinu črevlje pred noge. Uglaševalec klavirjev se je zahvalil in odhitel z njimi v svojo sobo.

«Čudno,» je godrnjal, ko si je obuval črevlje. «Ta črevlji se ne prilega na mojo desno nogo. Seveda, saj sta dva leva črevlja. Oba črevlja za levo nogo! Semjon, slišiš, pridi sem, to niso moji črevlji! Moji črevlji imajo rdeče stremene in niso zakrpani, ti le so pa raztrgani in sploh nimajo stremenov!»

Semjon je vzel črevlje v roke, obrnil jih nekolikokrat, ogledoval jih in nato namrščil čelo.

«To so črevlji Pavla Aleksandriča,» je dejal in poškilil nanje. Škilil je namreč z desnim očesom.

«Kdo je ta Pavel Alesandrič?»

«Igralec je. Vsak torek prihaja semkaj. On je obul vaše črevlje. Oba para sem bil postavil v njegovo sobo. No, ta je pa lepa!»

«Takoj teci k njemu in izmenjaj mi črevlje!»

«Teci k njemu!» se je zasmel Semjon. «Izmenjaj črevlje! In zdaj, ob tem času! Že pred dobro uro je odšel. Prav tako, kakor bi hotel buciko iskati v pesku.»

«Kje stanuje?»

«To ve sam ljubi Bog! Sem prihaja vsak torek; Bog vedi, kje naj stanuje. Pride, spi eno noč tu in odide zopet; sedaj lahko čakamo nanj do prihodnjega torika.»

«Sedaj vidiš, svinja, kaj si učinil. Kaj naj napravim? Jaz pa moram k gospe generalovi, ti ničvrednež, ti svinja, ti ono! Noge so mi že premrznile.»

«Le obujte te črevlje, hodite z njimi do večera, nocoj pa stopite v gledališče in povprašajte po igralcu Blistanovu. Če ne stopite k njemu, ga morate čakati do prihodnjega torika. On prihaja samo vsak torek semkaj.»

«Zakaj pa nosi dva leva črevlja?» je vprašal uglaševalec klavirjev in zagrabil z gnusom črevlje.

«Kakršne mu je bil dal ljubi Bog, takšne pač nosi. Reven je. Odkod naj vzame igralca lepše črevlje? Pred kratkim sem mu dejal: «Kakšne črevlje pa nosite, Pavel

Aleksandrič. Sramota je hoditi z njimi!» In veste, kaj mi je odvrnil: «Umoljni, prijatelj dragi, in naj te rdečica polije! V teh črevljih sem igral že grofe in vojvode!» Vražje ljudstvo, ti igralci. Če bi bil jaz guverner ali sploh kak visok gospod, bi dal vse poloviti in zapreti v temnico.»

Z neskončnimi vzdihljaji in s spačenim obrazom je prisilil Muškin svoje noge v oba leva črevlja in odčotal k gospej generalovi. Ves dan jih je nosil na nogah, uglašal klavirje, ves dan je mislil, da opazujejo vsi ljudje ostudne krpe, razhrojene pete. Poleg moralnih je trpel še fizične muke, dobil je od črevljev kurja očesa.

Zvečer je bil v gledališču. Igrali so «Viteza Plavobradca». Komaj pred zadnjim dejanjem, in še tedaj le po pokroviteljstvu znanega flavtista, so ga pustili za kulise. Ko je stopil v moško oblačilnico, je dobil tu vse osobje. Ta se je oblačil, drugi lepotičil, tretji je kadir cigareto. Plavobradec je stal pri kralju Bobesu in mu kazal revolver.

«Kupi ga,» je dejal Plavobradec. «Jaz sam sem ga kupil v Kursku, pod roko, veš, za osem rubljev. Dam ti ga, če hočeš, za šest rubljev. Izvrstno zadeva.»

«Pazi vendar, saj je nabit!»

«Ali bi lahko, oprostite, govoril z gospodom Blistanovom?» je vprašal uglaševalec klavirjev, vstopivši v sobano.

«Jaz sem,» je rekel Plavobradec in se obrnil k vpraševalcu. «Želite prosim?»

«Oprostite, gospod, če vas nadlegujem, je začel uglaševalec s prosečim glasom, «toda pogledajte, bolan sem, trga me po udih... Moji zdravniki mi predpisujejo, naj imam noge vedno gorke...?»

«Seveda, prosim, toda jaz ne vem, česa bi radi?...»

«Poglejte, prosim, je nadaljeval uglaševalec in se popolnoma obrnil do Plavobradca. «Danes ponoči... prosim... danes ponoči ste blagovolili spat v hotelu Buhtejeva v sobi št. 64...»

«Kaj pravite?» je dejal Bobes in se zasmeljal. «V sobi št. 64. stanuje moja žena!»

«Prosim... Ah...» Uglaševalec se je namihnil. «Prav milostiva je bila tako prijazna, da mi je izročila moje črevlje. Ko je bil gospod igralec,» pokazal je pri teh be-

sedah na Blistanova, «odšel, sem začel iskati črevlje. Nisem jih našel... Pokličem hišnika, ta mi pove: «Gospod, vaše črevlje sem postavil v sobo št. 64.» Bil je pijan in je postavil v pomoti oba para v sobo in vi ste obuli moje črevlje, preden ste odšli od milostive.»

«Kaj pa pravite, kaj je to,» je vprašal Blistanov in namrščil čelo. «Ali ste prišli sem radi kvant, čemu ste sploh prišli sem?»

«Ne, ne, da bi jaz kvantal, ne, ne, Bog ne daj... Niste me razumeli. Čemu sem prišel sem? Prišel sem po svoje črevlje, prosim. Saj spite večkrat v sobi št. 64.»

«Kdaj?»

«Danes ponoči, prosim.»

«Kako, ste me li videli?»

Videl vas nisem, prosim, videl vas nisem...» je odgovoril Muškin v strašni zadregi, sedel in se začel sezuvati.

«Videl vas nisem, toda črevlje mi je milostiva, in pokazal je pri tem na Bobesa, «vaša gospa soproga vrgla pred noge in vi nosite mesto svojih črevljev moje...»

«Vi se drznete, častitljivi gospod, kaj takega trditi? O sebi ne govorim, toda vi žalite tu javno damo in še celo v navzočnosti njenega moža...»

V oblačilnici je nastal hrup. V obraz je postal kralj Bobes, razžaljeni soproga, nenedoma krvavo rdeč in razbijal je z vso silo po mizi, da sta v sosednji oblačilnici omedleli dve igralki.

«In ti verjameš?» je tulil Plavobradec. «Ti verjameš temu ničvrednežu! Nezaslišano! Ako želiš, ga na mestu ugonobim kakor kakega psa! Ako hočeš, kar tu na mestu... Ubijem ga, razmesarim ga...»

Vsi oni, ki so se tedaj izprehajali po mestnem parku okrog gledališča, so pravili pozneje, da so videli, kako je pred četrtim dejanjem dirjal pod velikim drevoredom mož, bos, z rumenim obrazom, z od strahu izbuljenimi očmi. Za njim je pa besnel nekdo, oblečen kakor Plavobradec, z revolverjem v roki. Kaj se je bilo pozneje zgodilo, ni videl nihče. Toliko se ve, da je Muškin pozneje po svojem znanju z Blistanovom ležal dva cela tedna v postelji in da je k svojim običajnim izrazom «Trga me po udih, bolan sem!» vedno še dostavljal: «In ranjen sem tudi...»

Visoka peta.

Švedski spisal Age Avenstrug.

Bila je srčkana, mlada dama in bil je ponosen, mlad gospod. Ljubila sta se in poleg tega sta se bila še pravkar zaročila.

Nekega dne sta prihajala, drug drugega držeč za roko, po šetališču. Solnce je sijalo, oba sta imela nove obleke in bila sta zaročena in zelo, zelo srečna.

Na cesti v bližini drevesne skupine je bila v tlaku železna mreža. Nevede je stopila njena noga na mrežo, visoka peta se je pogreznila v mrežo in nemoogoče je bilo rešiti peto iz tesne luknje.

Dama se je bila ustavila. Obnašala se je, kakor da bi ji bil slučajni postoj na ulici v zabavo. A njeno veselje ni bilo pristno. Med tem je obračala svojo peto, toda zaman, ni se ji posrečilo, da bi jo bila le nekoliko omajala.

Mladi gospod je poskusil pomagati ji, toda tudi on ni imel sreče. Ona je stala, prikovana na mesto, vsa rdeča v obraz. Bila je srčkana, srčkana. Mlademu gospodu se je zdelo vse to neprimerno.

Ljudje na cesti so se pa zabavali.

«Sezuj vendar čevljiček!» je svetloval mladi gospod, a njegova ljubica ga ni hotela slušati.

«Ne bodi vendar tako svojeglava, saj vidiš sama, da ne gre več tako!»

Toda njegova ljubica se ni hotela sezuti.

«Nočem več tukaj stati in se sramovati!» Mladi gospod se je začel nekoliko hudovati, a njegova ljubica je ostala trdna.

«Pojdi, pojdi proč!» ga je prosila jokaje.

«Tako torej!» se je razhudil mladi mož. «Jaz naj grem proč? Hočeš torej, naj bo vsemu konec?!»

«Da, tako je pač najbolje!»

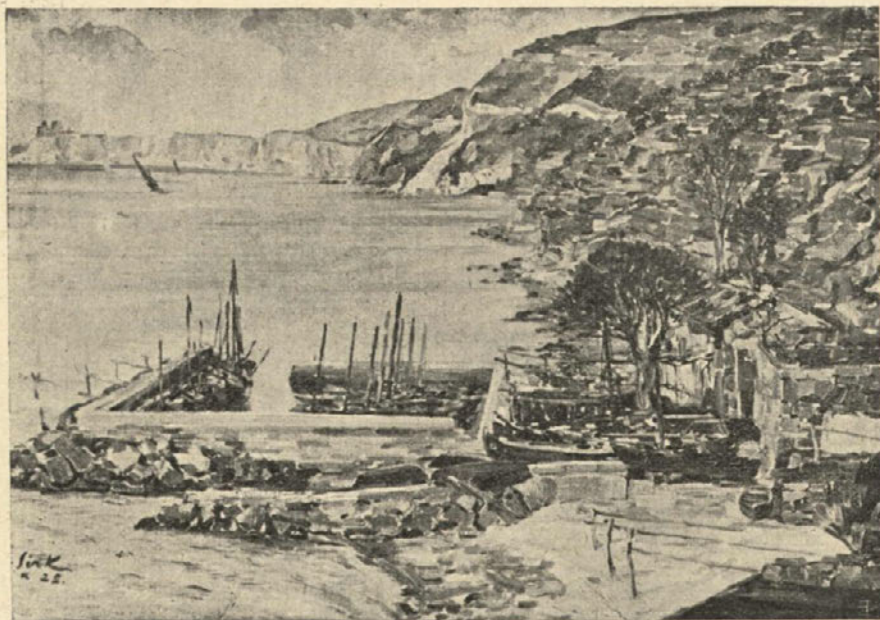
«Kakor hočeš! Klanjam se!»

In ponosni mladi gospod se je dostojanstveno odkril in se odstranil. Čutil se je hudo žaljenega v svojem ponosu.

Kakor hitro je bil izgínil za voglom, se je mlada dama bliskovito sklonila, sezula čevljiček, osvobodila peto in odšla.

Vse to se je zgodilo zelo hitro, toda radovedno žensko občinstvo, ki je opazovalo ves prizor, je vkljub temu opazilo, da je imela mlada dama luknjico v nogavici.

Priredil Damir Fajgel.



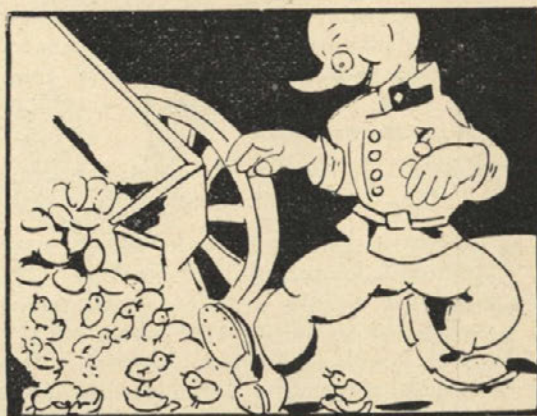
Albert Sirk: Kriški «portič».



Mihčeva pot proti domu

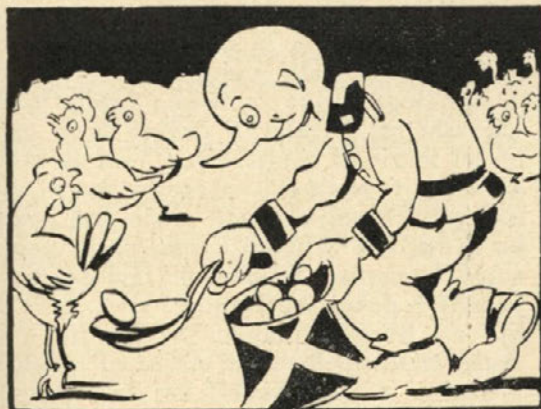
Pustil sem Mihca nekje na semnju. Dobro bo, če povem še par besed, kaj in kako se je potem zgodilo z njim. Bil je pač strah roparjev, ki so trepetali že ob samem njegovem imenu. Nobeden izmed njih

od doma, ker je materi zapravil lepo število kokoši. Da bi razveselil mater, je sklenil, pripeljati ji s seboj nekaj perutnine. To svojo željo je zinil vaščanom, ki so bili vsi potrti radi njegovega odhoda. Koj skliče župan vaščane na posvet, kako bi Mihca



se ni upal več krasti ali ropati. Tako se je zgodilo, da se je Mihcu zadolgočasil od same ugodnosti in slave. Zajezel si je domov in napisal pismo materi, ki je živila

na gradili za njegovo delovanje. Pa sklenejo, da mora dati vsaka hiša Mihcu po eno kokoš. Sklep javijo gospodinjam, da ga izvrše.



daleč daleč v domači vasi, naj ga čez toliko in toliko dni pričakuje.

Ko pa je v mislih romal v domačo hišo, se je domislil tudi, kako je skoraj zbežal

Tako je prišel Mihca do lepe kopice kokoši, s katerimi se je med laskanjem vseh vaščanov podal na pot. Pot je bila dolga in solnce je vroče pripekalo. Uboga perutni-

na je nekaj časa korakala v najvzornejših vrstah, a ker poti le ni hotelo biti konca, so začele stare kokoši zaostajati; polegovale so v cestni prah in puščale za seboj... lepa jajca.

Na to pa Mihec še mislil ni bil. Sedaj ga je zaskrbelo: «Kam z jajci?» Škoda bi bila, če se na cesti razbijejo in pohodijo. Pa se je koj domislil: dobil voziček, naložil nanj jajčka, pa hajdi naprej.

To se je ponavljalo dan za dnem. Poti ni bilo ne konca ne kraja, jajec pa vsak dan več, da je že voz škripal. To je Mihca silno zaskrbelo. Poleg tega je marsikatera kokoš obležala v prahu in začela kokljati. Teh tudi ni mogel pustiti na cesti, zato jih je vzel na voz. Tako se je potil dan za dnem in že se je kesal, da je vzel s seboj to sitno spremstvo.

Končno je vendar le zagledal domače gore. Lica so se mu raztegnila od veselja.

«Slednjič bo vendarle konec te smole!» si je mislil. Pa je ni bilo. Prav ko je v klanecu pobiral zadnja jajca in krotil nekatere peteline, ki so bili preveč oblastni, je zaskripal voz in kolesa so klecnila. Voz se je sesedel z ropotom kraj ceste, in jajca — no jajca, lahko si mislite, kakšna smola! Tudi Mihec je pomislil tako, pa smole ni bilo. Jajca so se res razbila, med razbitimi lupinami pa se je začelo nekaj pregibati in kmalu se je izklopala iz njih kopica — piščet.

Mihec je obstal od začudenja. «Zakaj se to ni že prej zgodilo, da sem do zadnjega dne imel take sitnosti,» si je mislil. Mesto jajec je imel sedaj lepo število piščet, ki jih je uvrstil kot otročad za glavno vojsko. Cez kake pol ure je odkorakal ž njo na domače dvorišče vprav tedaj, ko je mati odprla vrata in mu stopila naproti.

Mlinarica in peklenšček.

(Narodna pravljica. Zapisal M. Mikuž.)

Ko melje nekega dne mlinarica v mlinu, pride k njej peklenšček in jo povabi, da bi se bila z njim.

«Dobro, pa se dajva,» reče mlinarica, gre ven in prinese dva kola: peklenščeku dolgega, sebi pa kratkega.

Prične se boj. Peklenšček se povsod zaveda s predolgim kolom in ne more zadeti mlinarice, ta pa tolče po njem s kratkim kolom, kakor bi štrene tolkla.

Ko peklenšček vidi, da v mlinu z dolgim kolom nič ne opravi in jih preveč dobi, se vda in pravi: «Sedaj se pa dajva zunaj.»

Gresta pred mlin. Ko sta zunaj, reče mlinarica: «Zamenjajva kola!» Peklenšček je zadovoljen. Mlinarica dobi dolg kol, on pa kratkega in pretep začne znova.

Peklenšček s kratkim kolom ne more doseči mlinarice, ki z dolgim zelo urno maha po njem.

Tako zmaža zopet mlinarica, peklenšček pa ves zelen od jeze odide z dolgim nosom in se ne vrne več k prebrisani mlinarici.

Odkod toliko kamenja na Krasu

Legenda z Banjške planote. — F. O.

Ko je dobri Bog ustvaril svet, je vse modro in pametno uredil in pripravil na njem. Tu pa tam je položil doline in dolinice, za bran jim je postavil gore in hribovje, okrasil jih je z gozdovi, da so dajali senco in kurivo ljudem; po dolinah je napeljal reke, s hribčkov bistré studence; za mejnike je raznim delom sveta nalil morja, v katera je položil neizmerno rib in drugih morskih živali. Ko je vse končal, je sedel na zlat oblak in občudoval svoje delo. No, pa je vendar opazil, da nekaj ni v redu. Zemlja je bila črna in mastna, poti so se udirale pod nogami in vozovi. Dobri Bogec se je zamislil... Glejte si, nekaj sem res pozabil. S čim se bodo igrali otroci in zidali ljudje hiše? Vzel je vrečo, nalomil v skalnatih prepadih gora skal, nakrušil kamenja, stisnil vrečo pod pazduho in hajdi z velikimi koraki preko zemlje sejat kamenje. Truden in upehan se je ustavil z dokaj izpraznjeno vrečo gori nekje na Banjški planoti. Seveda je imela vreča čudovito lastnost, da se ni nikoli izpraznila. Ker ni vedel, kaj naj počne s preostalim kamenjem, prime vrečo in jo hoče zagnati v Jadransko morje. A glej, spaka! Rsk! — je zaječalo in kamenje se je usulo iz razparane vreče po našem Krasu kjer leži v izobilju še dandanes.

Kmet in hudobni duh.

(Narodna pravljica. — M. Mikuž.)



Živel je zelo ubog kmet. Od vseh strani ga je tlačila revščina. Hišo in hlev je imel podrtja in prazna. Prodati je moral vso živino, da je plačal obresti od dolgov.

Žalosten je bil in je premišljeval, kako se bo preživel brez denarja in brez živine. V tem je prišel k njemu neki tujec in ga vprašal, zakaj je tako potr.

«Kako bi ne bil žalosten», je rekel kmet, «ko me tare huda revščina in mi bodo upniki prodali domačijo.»

«Temu je pa lahko odpomoči», je odgovoril tujec, «daj mi svojo dušo, pa ti prinesem to noč, preden bo petelin zapel, poln klobuk rumenih cekinov.»

«Dobro, velja,» mu je zadovoljno pritr-dil kmet, ki je mislil le na svoj votli klobuk in pretrgano slamnato streho. «Na strešno sleme bom nastavil klobuk, potem pa nosi vanj, dokler ne bo poln. Ako ga boš prej napolnil, kot bo petelin zapel, bo moja duša tvoja; ako pa ne, bosta duša in denar moja.»

«Velja!» je udaril tujec kmetu v roko in urno odšel.

Pod noč je nesel kmet svoj votli klobuk na streho in ga pritr-dil tako, da bi lahko padali cekini skozi luknjo klobuka in pretrgano streho v podstrešje. Bil je prepričan, da bo petelin prej zapel, kot bo tujec obsežno podstrešje in klobuk napolnil s cekini.

Ko se je znočilo, je začel hudobni duh nositi cekine v klobuk. Nosil je in nosil, a klobuk ni hotel biti poln.

Ura je udarila eno po polnoči. Kmeta je začelo skrbeti, če bi pa zlobec le napolnil klobuk; in je šel gledat, koliko cekinov je že v klobuku. Bil je skoraj poln.

Ves v strahu in v skrbeh se je vrnil v izbo, hodil žalosten po njej gor in dol in težko vzdihoval.

Slišal pa ga je star berač, ki je tam prenočeval, in ga je vprašal, zakaj vzdihuje.

Kmet mu ni hotel takoj povedati, kaj ga teži, češ, da mu ne more pomagati.

«Mogoče vam bom pa le pomagal, le povejte mi, kaj vam je!» mu je prigovarjal starček.

Na dolgo prigovarjanje mu je kmet povedal, kaj se je dogovoril s tujcem, ki je bil sam hudobni duh. Boji da se za svojo dušo, ker je še zgodaj, klobuk pa je že skoraj poln in bo lahko napolnjen preden bo petelin zapel.

Starček ga je vprašal, ali ima petelina. Ko mu je kmet pritr-dil, mu je ta rekel, naj mu pokaže, kje leži kuretina.



Šla sta v hlev. Ko je starček zaslišal, da zopet nese hudoba denar na streho, je zaploskal z rokama. Tedaj pa je tudi petelin potolkel s perutnicami in glasno zapel.

Ko ga je hudobni duh zaslišal, je s toliko jezo treščil denar na tla, da se je strešla vsa hiša in se je posul kup cekinov v podstrešju.

Tako je rešil ubogi berač kmetu dušo, rešil pa je tudi oba, sebe in kmeta, revščine. Ker sta si razdelila s kmetom denar, mu ni bilo treba več beračiti, kmet pa si je popravil hišo in hlev, poplačal vse dolgove, si nakupil živine in ostalo mu je še toliko cekinov, da jih ni mogel prešteti.



Božja hrana

Živeli sta sestri, katerih ena ni imela in je bila bogata, druga pa je imela pet otrok in je bila tako uboga, da ni imela več toliko kruha, da bi nasitila sebe in svoje otroke.

V tej stiski je šla k svoji sestri in ji govorila:

«Moji otroci trpe največjo lakoto. Ti si bogata, daj mi malo kruha.»

Bogata gospa je bila trda ko kamen in je dejala:

«Saj sama nič nimam v hiši.»

Na tak način je ubogo ženo zapodila od praga.

Čez nekaj časa je prišel mož bogate gospe domov in si hotel odrezati kos kruha. Ko je zasadil nož v hlebec, je pritekla kri iz njega.

Gospa je to videla in se je prestrašila; povedala je, kaj se je zgodilo.

Šla je k ubogi ženi in ji hotela pomagati. Ko je stopila v sobo uboge sestre, jo je ugledala, kako kleči in moli. Dva mlajša otroka je imela na rokah, trije starejši pa so ležali mrtvi.

«Zemske hrane ne potrebujemo več; tri je Bog že nasitil, uslišal bo tudi naše prošnje.»

Jedva je spregovorila te besede, že sta mlajša otroka izdahnila svoji dušici, nato je počilo srce tudi materi in zvrnila se je mrtva na tla.

Bendimaška

Mi smo bendimači,
psički so vozači;
brente in brentače
vozi mlado mače;
jerbare, košare
nosi nam kompare,
naš kompare suhi,
zajček dolgouhi.

Tu bo dosti vina,
da bo vsa dolina

lahko do Božiča
pila ga s poliča.

Mi smo bendimači,
z nami naj korači
komur je mogoče;
kdor pa z nami noče,
naj doma se cmera
kakor Mila Jera,
grenke solze lije
in vodó naj pije...

Radivoj Rehar



Pesem o osah in sršenih

Skregale so ose se s sršeni
radi grozdov sladkih, ki viseli
so na latniku na vrtu južnem,
v toplem solncu zgodaj dozoreli.

«Naš je latnik, naši grozdi sladki!»
so kričale ose na sršene.
«Proč tatice!» vpili so brenčáci.
«Proč pokveke; muhe ve strupene!»



Pa je prišel mož s košaro ročno,
vse potrgal grozde je zorele —
in zaman so se sršeni drli,
in zaman so hude ose klele...

Modri čmrlj, ki prej je vse to gledal,
spregovoril je, ves poln prezira:
«O, tako zgodi se pač vsakomur,
kdor za tuje se stvari prepira!»

Radivoj Rehar.



Lev Nikolajevič Tolstoj.

(Ob stoletnici njegovega rojstva.)

France Setjak.



Kadar vidim v duhu Tolstega pred seboj, se spomnim na besede: Pesniki so svečeniki, misleci in preroki. Morda se prav ncbeden izmed pisateljev svetovnega slovesa ni povzpел na višino svečenika, misleca in preroka kot baš Tolstoj.

Svečenik, ki služi idealu, svoji ideji, ki ga je prevzela vsega in jo oznanjuje vedno in povsod, ji daruje najsvetejše, nam kaže pota zvezd in nas vleče iz blata v lepoto. Tolstoj nam je neprestano kazal zvezde, vodil nas v lepoto; pritrjevali smo mu in mu še pritrjujemo, le ubogali ga nismo.

In Tolstoj je bil mislec, ki izraža svoje misli tako, da so vsakomur dostopne, ker jih oživi s svojo umetnostjo in omami našo dušo. Koliko lepih misli in novih nazorov nam je povedal! Človek bi mislil, da se mora preobraziti svet. Poslušali smo njegove misli in jih poslušamo še danes, v dejanju nismo sledili niti eni.

Bil je prerok, Vsak pravi pisatelj je prerok. Ne v tem, da vidi prihodnje reči, ampak v tem, da hodi s svojim duhom pred nami in nam oznanja novo dobo. Tolstoj je v svojih spisih oznanjal novo človeštvo, ki bo boljše, večje ljubezni vredno, kot je današnje, in večjega miru polno. V veri, da se to preroštvo zgodi, naj nam bo lahko pri srcu. V tej veri obhajamo stoletnico Tolstojevga rojstva na najlepši način...

Lev Nikolajevič Tolstoj je bil rojen po ruskem koledarju dne 28. avgusta leta 1828. v selu Jasna Poljana v Tulski guberniji v Rusiji. Bil je sin ruskega plemiča in knežnje; rodno mater mu je ugrabila smrt zelo rano. Po materini smrti ga je vzgajala neka sorodnica. V devetem letu pisateljeve starosti se je družina preselila v Moskvo. Po očetovi smrti se je vrnila v Jasno Poljano. Pozneje je šel Tolstoj k neki sorodnici v Kazan, kjer je obiskoval vseučilišče, le izpite je napravil na petrograjskem vseučilišču leta 1848.

Tolstoj se je preselil v Jasno Poljano, kjer je živel tri leta. Vstopil je v topničarski polk; kot poveljnik gorske baterije se je udeležil bojev s Turki in bil navzočen ob zavzetju Sevastopola. Po končani vojni je zapustil vojaško službo in se vrnil v Petrograd, kjer se je seznanil z ondotno odlično družbo. Med tem je bilo njegovo literarno ime že znano, saj je začel pisati že kot vojak. Petrograjsko življenje je bilo takrat zelo pestro in je na mladega Tolstoja vplivalo zelo ugodno.

Mika, da ne bi potoval vsaj enkrat v zapadno Evropo in spoznal ondotno kulturo,

se tudi Tolstoj ni mogel otresti. Leta 1868. je odpotoval, gledal z odprtimi očmi, a to njegovega mračnega duha ni razvedrilo. Spoznaval je od dne do dne jasneje, da ima zapadnjak kulturo razuma, a mu manjka kultura srca.

Ko se je vrnil v domovino, se je mnogo pečal s šolsko reformo. Leta 1862. se je poročil s Sofijo Andrejevno, hčerjo moskovskega zdravnika. Še enkrat je potoval v inozemstvo, nato je živel deloma v Moskvi, deloma v Jasni Poljani. Z vsakim dnem mu je postajalo bolj jasno, da bogastvo in slava nista podlaga za človeško srečo. V Jasni Poljani je oral, v Moskvi je čevljaril. Vselej je zagovarjal bedne in uboge. Njegove ideje so revolucionarne, vendar si ruska vlada ni upala zapreti ga ali zatreti njegove spise. Preveč je bil znan v svetu. Umril je leta 1910., slavljen in občudovan od vsega sveta.

Tolstoj je spisal mnogo. Kot vojak na Kavkazu je spisal knjigo «Detinstvo», iz katere smo podali čitateljem v prejšnji številki našega lista poglavje istega imena. Iz iste dobe je tudi knjiga «Kozaki», ki je že izšla v slovenskem prevodu. Pozneje je napisal mračno povest «Dva huzarja», dalje «Tri smrti» in «Družinska sreča», ki je tudi že prevedena v slovenščino.

Poudariti moramo, da je bil Tolstoj velik iskalec resnice. Podvomil je celo nad tem, ali je umetnost človeku koristna ali ne. Skoraj v času tega dvoma je napisal svojo največjo umetnino: «Vojna in mir». Ta roman je epopeja ruskega življenja. Po svoji lepoti enako vreden mu je roman «Ana Karenina». Spisal je tudi več manjših povesti za ljudstvo. Zadnja njegova dela, ki so znova razodevala vso moč Tolstojevega talenta, so «Smrt Ivana Iliča», drama «McC teme», in povest «Gospodar in sluga». Marsikateremu čitatelju je znan tudi njegov zadnji roman «Vstajenje», v katerem se kljub pisateljevi starosti kaže vsa njegova velika ustvariteljska moč. Med njegovo ostalino so dobili še dramo «Živi mrtvec».

Nobeden izmed ruskih pisateljev ni tako živo izražal duha svojega časa ko Tolstoj. Štetj ga moramo med tiste genijalne prirode, katerim pusti vsak dojem življenja globok in neizbrisljiv sled. Ustvarjen je, kakor

da naj nōsi v sebi vse bolečine svojega stoletja.

V Rusiji so pripravili za obletnico velike svečanosti. Njegova dela bodo izšla v devetdesetih zvezkih. Tudi ostali svet je častno proslavil to obletnico.

Le z besedo — ali ne tudi z dejanjem?

Morebiti bo srečala druga stoletnica velikega pisatelja drugačno človeštvo, ki bo znalo tudi dejansko izkazati časten spomin velikemu svečeniku idej, mislecu in preroku, ki je kazal pot k ljubezni in miru.

Družinsko pravo v sovjetski Rusiji.

Prof. F. Peric.

(Konec.)

III. Starši in otroci.

Medsebojne pravice staršev in otrok slonijo na krvnem izvoru. Otroci, katerih starši ne živijo v zakonu, uživajo enake pravice kakor otroci, ki so se rodili od staršev v zakonu (čl. 25). Oče in mati otroka se vpišeta v knjigo rojstev obenem z vpisom novorojenčka.

V svrhu zaščite te otrokove pravice določa čl. 28. sovjetskega družinskega zakonika, da ima vsaka mati pravico podati v uradu civilnega stanja izjavo, v kateri navede, kdo je oče njenega otroka. To lahko napravi že v času nosečnosti ali pa še le po porodu. Ko prejme urad civilnega stanja tako materino izjavo, obvesti o tem označenega očeta. Ako ne napravi ta poslednji v enem mesecu po prejemu obvestila upora proti navedbi matere, ga uradnik civilnega stanja vpiše kot očeta dotičnega otroka. Vendar pa se mu daje še možnost, da v teku enega leta vloži proti materi civilno tožbo radi nepravilnosti njenih navedb, narkar sledi redno postopanje, ki se zaključi z razsodbo.

Poleg pravkar omenjene izjave na urad civilnega stanja lahko napravi mati enako izjavo glede očeta tudi še direktno na sodišče. To pa še le po otrokovem rojstvu. Čl. 31. in 32. dr. zak. določata za take slučaje naslednje: ako spozna sodišče, da je navedena oseba otrokov oče, napravi tozadevni sklep in naloži očetu obvezo, da plača svoj del stroškov, ki so nastali v času no-

sečnosti in obroštva matere in ki jih zahteva vzdrževanje otroka, in enako stroške za vzdrževanje matere ob času nosečnosti in za dobo šestih mesecev po porodu. Ako sodišče ugotovi, da je bila mati ob času spočetja v spolnih odnošajih še z drugimi moškimi razen onega, ki ga je navedla kot očeta, razi sodi o priznanju ene izmed dotičnih oseb za očeta in ji naloži vse pravkar omenjene obveze glede stroškov in vzdrževanja.

Sem spadajo še določbe o priimkih novorojenčkov. V tem pogledu velja naslednji red: če imata oba roditelja skupni priimek, dobijo isti priimek tudi otroci; če pa imata roditelja vsak svoj priimek, je odvisno od njunega medsebojnega sporazuma, ali naj ima otrok očetov ali materin priimek; če je sporazum nemogoč, določijo priimek novorojenčka pupilarni sodni organi.

Popolnoma v skladu s temeljnimi načeli sovjetskega družinskega prava je tudi dejstvo, da to pravo ne pozna nikake posebne očetovske oblasti; vse ukrepe in čine glede otrok napravljata marveč oba roditelja skupno (čl. 38). V slučaju nespornega se reši vprašanje pred pupilarnimi organi ob prisotnosti obeh roditeljev. Če starši ne živijo skupaj, je odvisno najprej od njihovega sporazuma, pri kom ostanejo nepolnoletni otroci. (Polnoletnost se doseže pri obeh spolih z 18. letom). Kjer se sporazum ne more doseči, razi sodi redno sodišče.

Oba roditelja imata dolžnost, skrbeti za nepolnoletne otroke, posebno za njihovo vzgojo in izobrazbo v svrhu priprave otrok za družabno-koristno udelestvo. Oba roditelja sta dalje obvezana dajati nedoletnim otrokom sredstva za življenje in ta njihova dolžnost velja tudi glede polnoletnih, toda za delo nesposobnih otrok. Otroci so na drugi strani dolžni vzdrževati svoje starše, če so ti potrebni, ker nesposobni za delo.

Glede bolj oddaljenih dolžnosti vzdrževanja imamo naslednje določbe: nepolnoletni potrebni bratje in sestre imajo pravico do vzdrževanja s strani drugih bratov in sester, če imajo ti dovolj sredstev, toda to le v slučaju, da potrebni nepolnoletni

bratje in sestre ne morejo dobiti sredstev od staršev, bodisi radi njih odsotnosti bodisi radi njih revščine. Za delo nesposobna in potrebna ded in babica imata pravico do vzdrževanja s strani vnukov, če iz kateregakoli vzroka ne moreta dobiti potrebnih sredstev drug od drugega in niti od lastnih otrok. To pa zopet v slučaju, da imajo vnuki dovolj sredstev za izpolnjevanje teh obvez. Na drugi strani sta tudi ded in babica obvezana k vzdrževanju vnukov, če sta zadostno premožna in če vnuki ne morejo dobiti alimentov od lastnih staršev.

Drugi določbe o alimentih ni razen posebnih določb agrarnega zakonika, ki pa niso načelne, temveč tehnične narave in ki jih tu ne moremo podrobno navajati, ker bi bil za njih razumevanje potreben popoln oris cele agrarne ustave sovjetske Rusije.

Kot smo zgoraj rekli, imata oba roditelja dolžnost, vzdrževati otroke. V tem slučaju kakor tudi v vseh drugih slučajih, kjer leži ta obveza na več oseb hkratu, odpade na vsakega obvezanca enak del. Izjeme v nasprotju s to določbo so možne le v onih slučajih, kjer sodišče v skladu z različnimi premoženjskimi razmerami obvezancev drugače odredi.

Vse pravice staršev se izvajajo — pravi čl. 33. — izključno v interesu otrok in v slučaju neprimerne izvajanja teh pravic s strani staršev more sodišče tem poslednjim roditeljske pravice odvzeti. Taki ukrepi se predvidevajo tudi za slučaj, da starši ne izpolnjujejo svojih obvez ali da z otroci kruto ravnaajo. V tem poslednjem slučaju sodišče vzame staršem otroke in pupilarni organi imajo poskrbeti za primerne ukrepe v interesu njihove vzgoje, pri čemer se določi tudi vzdrževalnina v breme obeh roditeljev.

Zlobno neizpolnjevanje obvez glede sodno prisojenih alimentov za vzdrževanje otrok, dasi ima obvezanec zato potrebna sredstva, se kaznuje po čl. 158. kazenskega zakonika z zaporom do šestih mesecev ali z globo do 300 rubljev. Enaka kazen zadene tudi roditelje, ki pustijo otroke brez vsake pomoči ali jih silijo k beračenju.

IV. Razporka.

Če smo mogli reči v prvem poglavju te razprave, da v Rusiji o poroki po naših

pojmih ni mogoče govoriti, v kolikor nam namreč ta beseda pomeni oni slovesni čin, s katerim se izvrši združitev ženina in neveste v zakon po zastopniku cerkvene ali državne postave, je povsem naravno, da ne pozna sovjetska zakonodaja niti razporoke, in sicer zopet v tem smislu besede, da nam pomeni razporoka slovesno (oblastveno) razdružitev ali razveljavljenje zakona. Tu je morda na pravem mestu tudi pripomba, da sovjetski družinski zakonik nikakor ne prepoveduje cerkvene poroke, temveč le določa, kot smo videli, da nima cerkvena (verska) poroka nikakega juridičnega (pravnega) pomena. Državljanom pa je prepuščena popolna svoboda, da se dajejo cerkveno poročiti in tam, kjer je razporoka pod gotovimi pogoji dopustna, tudi razporočiti. Pri tem pa je treba imeti vedno pred očmi, da so take poroke in razporoke za državo neobstoječe.

Kljub gornjim dejstvom pa hočemo ostati pri naslovu «Razporoka», da poudarimo s tem neko mero primerjevalnosti razprave z ozirom na družinski režim, ki smo ga vajeni v naših krajih. Kot najvažnejši rezultat take primere se nam javlja dejstvo, da se država za «razporoke» ali prenehanje zakonov (prekraščenje, roztčenje braka) prav tako dezinteresira kot za njihovo sklepanje. Eno in drugo je prepuščeno popolnoma kompetenci zasebnikov. Pač pa je vsakemu paru, ki se razide, zopet dana možnost, da prenehanje zakona registrira v uradu civilnega stanja, če to želi.

Zakoni prenehajo s smrtjo enega izmed zakoncev, toda živi zakonci jih imajo pravico vsak čas pretrgati. To se lahko zgodi po obojestranskem sporazumu, ali pa le po želji enega samega zakonca brez vsakega sodnega postopanja (čl. 19). Prenehanje se registrira toliko pri registriranih kolikor tudi pri neregistriranih, a sodno ugotovljenih (torej dokazanih) zakonih. Faktično prenehanje zakona, ki ni bilo registrirano, se tudi lahko ugotovi sodnim potom. Pri prenehanju zakona imata zakonca pravico navesti, katerega priimka se želita držati. Če nista glede tega vprašanja sporazumna, odredi uradnik civilnega sta-

nja, da imej vsak isti priimek kot pred zakonom.

Pri registraciji razporoke mora uradnik civilnega stanja vprašati zakonca, pri kom ostanejo otroci ali kateri pri enem in kateri pri drugem ter kako sta se sporazumela glede njihovega vzdrževanja. Če se sporazum doseže, ga zabeleži uradnik v zapisniku o razporoki ter da vsakemu izmed obeh razporočenih oseb po en prepis. Če pa sporazuma ni, se vprašanje reši sodnim potom. Pri tem določi sodnik v obliki začasne odredbe, pri kom ostanejo otroci, kako bosta roditelja skrbela za njih vzdrževanje in, če je eden izmed njiju nesposoben za delo, tudi koliko mu bo drugi roditelj dal vzdrževalnine. Ta odredba velja do končne rešitve sporne zadeve pred sodiščem. Ako se registrira prenehanje zakona na zahtevo samo enega zakonca, pošlje urad civilnega stanja drugemu zakoncu prepis tozadevnega zapisnika, s čimer je postopanje končano.

Civilno-pravdni red (čl. 220 in pripomba) določa, da se v slučaju nesporazuma med zakoncema naslavlja izjave o prenehanju zakona direktno na sodišče. V tem slučaju se izvršijo vse one formalnosti, ki jih predpisuje družinski zakonik, pred sodnikom, kateri pošlje potem uradu civilnega stanja onega mesta, kjer je bil zakon izvršen, prepis svojega sklepa glede prenehanja zakona. Ta člen pa je v očitnem nasprotju z določbami družinskega zakonika in, ker je ta poznejšega datuma, sledi, da je odpravljen in da je za registracijo zakonov in njihovih prenehanj od l. 1927. izključno kompetenten le urad civilnega stanja.

Takoimenovane ločitve od mize in postelje ruski družinski zakonik ne pozna.

V. Sklep.

Z gornjimi navedbami bi bil podan splošni oris vseh bistvenih črt novega družinskega prava sovjetske Rusije. Na njih podlagi si moremo ustvariti sedaj shematičen pregled vseh tipov «zakonskih sožitij», ki lahko najdejo mesto v opisanem režimu plemenskega socialnega življenja. Izraz «plemensko življenje» rabim v skladu z analizo socialnega življenja, ki sem ga podal v shematični razpravi «O življenjskem

ustroju osebe» in kjer sem skušal dokazati, da se deli vse socialno življenje brez ostanka v štiri dele: v plemensko, umsko, ekonomsko in moralno, pri čemer je pripomniti, da tvori pravno življenje (pravo) le en del tega poslednjega, le eno stopnjo v celotnem gradualnem obstojnem sistemu moralnega življenja («Naš glas» l. 1927, št. 5—12 in l. 1927, št. 3). Družinsko pravo je ravno ono, ki urejuje plemensko življenje, t. j. torej spolno življenje in vse drugo, kolikor se nanaša na ohranjanje rodu.

Evo sedaj gori omenjeni shematični pregled:

	Dokazani zakoni	Nedokazani zakoni
Javni	Registrirani	Cerkveni (verski)
Zasebni	Sodno ugotovljeni	Tajni

Pri vseh tipih «zakonov» so pravice otrok zasigurane, kajti mati ima povsod pravico vložiti izjavo z navedbo očeta, kar ima za posledico, kot smo videli, sigurno ugotovitev očeta in s tem tudi sorednika otrok. Pravice pa se morejo sodno uveljaviti le pri dokazanih, registriranih in sodno ugotovljenih zakonih. Pri cerkvenih zakonih, ki niso obenem registrirani, ter pri tajnih je torej najprej treba uvesti ugotovitev o stopanje in še le po uspelem dokazu zakona more prikrajšani iskati svoje pravice potom sodišča. Kot po mnogih drugih državah, je rodila praksa življenja tudi v Rusiji običaj, da se ženin in nevesta poročita najprej cerkveno in dasta potem svojo cerkveno poroko registrirati. To se v ogromni večini slučajev v resnici prakticira, kot vem po zanesljivih informacijah. Tako je ohranila cerkev v Rusiji tudi po revoluciji svojo vlogo in svoj vpliv pri normiranju družinskega življenja. Toda na drugi strani pa je skrajno težaven in kočljiv njen položaj pri slučajih razporok in zopetnih porok istih oseb. Ker dovoljuje n. pr. pravoslavna cerkev razporoko le v izrednih slučajih in se pride do nje le po ne preveč udobnem po-

stopanju, je pač naravno, da se vršijo skoro vse razporoke samo v uradu civilnega stanja. Često pa se zgodi, da se civilni razporočenec poroči v drugič, in to tudi v cerkvi! Cerkev, oziroma dotični pop, kajti cerkev kot taka nima nobene juridične osebnosti, ga mora zopet poročiti tudi po cerkvenem obredu, dasi ve, da je po cerkvenih predpisih še vedno poročen z drugo. Pop se namreč ne sme postaviti na stališče, da ne priznava državne registracije razporoke!

Znano je, da se je sovjetsko družinsko pravo v zapadni Evropi (posebno po časopisu) neprizanesljivo kritiziralo. V okviru te razprave, kjer smo se omejili le na obrazložitev pozitivnih določb, ne spada zavzemanje stališča v tem pogledu. Naj bo prepuščeno to vsakemu posameznemu čitatelju. Vsekakor pa stoji, da spada sovjetski družinski zakonik med najrevolucionarnejše zakonike v zbirki, ki smo jo uvodoma omenili.

Markanton De Dominis (Gospodnetić) in razlaga mavrice.

Lavo Čermelj.

(Konec.)

V to pa se je odločil radi tega, ker je bila vložena proti njemu pri sv. inkviziciji v Rimu ovadba, da sestavlja obširnejši spis proti posvetni oblasti papeža. Takisto so ga njegovi lastni duhovniki obdolževali poluverstva. Napram tem se je opravičeval v posebnem pismu, v katerem jih je rotil, naj v narodnem interesu opuste take prepire, češ da je gotovo bolje, da imajo na čelu domačina in ne tujca.

Radi spisa pa se je moral zagovarjati pred papeškim poslanikom v Benetkah. Njegovi besedi, da ne bo knjige izdal, niso verjeli in so ga skušali spraviti v Rim in mu obetali v to svrhu ugodno rešitev spora z Andreuccijem. Gospodnetić pa je postal silno oprezen. Zlasti spričo slučajja njegovega naslednika na padovanski univerzi Galilea Galileija. Ostal je v Benetkah, toda tudi tukaj ni bil več brez skrbi, kajti sv. inkvizicija se je bila že obrnila do sveta desetorice in zahtevala njegovo izročitev.

Dne 20. septembra 1616. je Gospodnetič skrivaj zapustil beneško republiko in se preko Švice podal v Heidelberg, kjer je izdal v italijanskem in latinskem jeziku proglas, v katerem je utemeljeval svoj beg. Spis, ki je bil ponovno natisnjen in preveden v več jezikov, je vzbudil silno pozornost.

Papeški poslanik v Benetkah je dal zapleniti vse njegove knjige; med temi je bilo tudi veliko slovanskih. Sv. skupina «Indicis» v Rimu pa je proglasila vse njegove spise, ki so že izšli in ki bi še izšli, za krivoverske ter jih je prepovedla in proklela. Vsem zastopnikom papeža v inozemstvu pa je bilo naloženo, naj ga s pomočjo dotične države primejo.

Gospodnetič je 29. decembra srečno dospel v London, kjer so ga najsičajneje sprejeli in kjer je našel zavetišče v hiši kanturberškega nadškofa. Sam kralj Jakob I., sin Marije Stuard, se je silno zanimal zanj in mu je izkazoval največje časti. L. 1617, je objavil ogromno delo «De Republica Ecclesiastica» (o cerkveni državi), ki je doživelo veliko izdaj in je izvabilo kar celo literaturo protispisov. Leto nato je objavil pod imenom kardinala Bellarina spis «Scogli del Naufragio Cristiano, quali va scoprendo la Santa Chiesa», ki ga je angleška vlada skušala razširiti po vsem krščanskem svetu, in še eno leto pozneje «Zgodovino Tridentinskega koncilija», ki pa je ni bil spisal sam, temveč že omenjeni Fra Paolo Sarpi. Poleg teh knjig pa je izdal še več drugih spisov pod različnimi imeni.

Rimu seveda Gospodnetičevo delovanje ni moglo biti po godu. Kljub temu se je dal Gospodnetič po španskem poslaniku na londonskem dvoru pregovoriti, da se vrne v Rim. Ponudbo je sprejel predvsem radi tega, ker je medtem zasedel papeški prestol kot Gregor XVI. njegov bivši učitelj in bratitelj.

Poslal je papežu pismo, v katerem je izrazil željo, da se vrne tudi s telesom tja, odkoder se ni nikdar odstranil z dušo, in je prosil odvezo za se in še za dva druga redovnika, ki sta bivala v Londonu.

Papež mu je po Godmaru poslal ugoden odgovor.

Godmar pa je medtem obdeloval kralja Jakoba, da bi Gospodnetiču dovolil prosti odhod, prepričujoč ga, da bo to tudi njemu v korist, ker bo tako papež lažje privolil v njegovo poroko s špansko infantinjo.

Medtem pa se je raznesel glas, da gre De Dominis po kraljevem nalogu v Rim, da spravi Anglijo s katoliško cerkvijo. Nejevolja med ljudstvom je bila velika in Dominis je moral javno zanikati, da bi bil dobil tak nalog ali sploh imel tako namero.

Vest, da se Gospodnetič pripravlja na povratek, je šla po vsem svetu. Kralj Jakob V. ga je skušal zadržati. Godmar pa je znal pregnati vse pomislike. Ko je videl angleški kralj, da ga ne more odvrniti od njegovega sklepa, in ko je Gospodnetič preklical vse, kar je spisal in govoril proti katoliški cerkvi, mu je ukazal, da mora najkasneje v 20 dneh zapustiti angleška tla.

27. aprila 1622. je tako De Dominis prispeval v spremstvu cesarskega poslanika v Bruselj, kjer je bil sijajno sprejet od papeškega poslanika. Preklical je pismeno vse svoje spise, nakar je dobil odvezo. Živel je zelo udobno, ker so za njegovo materialno stran izdatno skrbeli Španci, posebno pa španska infantinja.

Oktober meseca pa se je, kljub sumnjam, ki so postajale v njem čimdalje bolj žive, z velikim spremstvom 14 oseb podal v Rim, kjer so ga sprejeli z vsemi častmi. Papež sam je prispeval za njega s 3000 škudi iz svoje lastne blagajne, toda naloženo mu je bilo, da ne sme z nikomur občevati. Živel pa je sicer sijajno, imel je svoje konje in kočije, in ko mu ni zadostovala papeževa podpora, mu je bilo nakazanih še 500 škudov iz prihodov trogirске škofije, kjer je bil ravnokar umrl njegov nasprotnik Andreucci.

De Dominis je na zahtevo še enkrat preklical svoje spise in sestavil po navodilih sv. oficirja javen proglas, ki pa je ostal brez efekta.

Kmalu pa je umrl papež Gregor XVI. in sledil mu je kardinal Barberino kot Urban VIII.

S tem je postopanje proti Gospodnetiču zopet oživelo. Strogo in tajno so nadzorovali vse njegovo delovanje, zlasti pa njegovo korespondenco in kmalu so smatrali ta-

ko nabrani material za zadosten, da ga prepeljejo v zapor in mu zaplenijo vse knjige in vsa pisma.

Ponovno je bil zaslišan od sv. inkvizicije in končno so mu dali tri mesece časa, da sestavi svoj obrambni govor.

Toda do tega Gospodnetić ni več prišel, kajti 31. septembra 1624. ga je popala huda mrzlica. Še enkrat in zadnjikrat je utegnil preklicati svoje spise, prejel sv. popotnico in papežev blagoslov. Osmega oktobra ni bil več med živimi.

Po njegovi lastni želji bi bil moral biti pokopan v cerkvi Sv. Petra, toda sveta inkvizicija je zahtevala njegovo truplo zase, dokler se ne izreče razsodba proti njemu.

To se je vršilo s tedaj običajnim sijajem 21. decembra 1624. Gospodnetić je bil spoznan za krivega nepokorščine proti papežu in krivoverstva in bil je obsojen. Odtegnile so se mu vse časti, dostojanstva in ugodnosti, njegovo imetje so nakazali sv. inkviziciji.

Krsto z njegovimi zemskimi ostanki, njegovo sliko in njegove knjige pa so prenesli na Campo dei Fiori in na grmadi sežgali, pepel pa so vrgli v Tiberu.

Viri: Poleg strokovne literature sta mi služila predvsem: S. Ljubić: O Markantonu Dominisu Rabljaninu, historičko-kritičko istraživanje navlastito po izvorih mletačkoga arkiva i knjižnice arsenala pariskoga. Rad jug. akad. znan. i umj. Knjiga X. Zagreb 1870. Str. 1-159., in J. Torbar: Ob optici Markantuna de Dominis. Rad. jug. akad. XLIII. 1878. str. 196-219.

Kraška kmečka hiša.

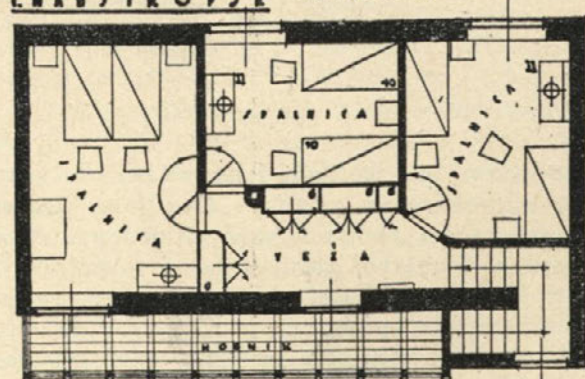
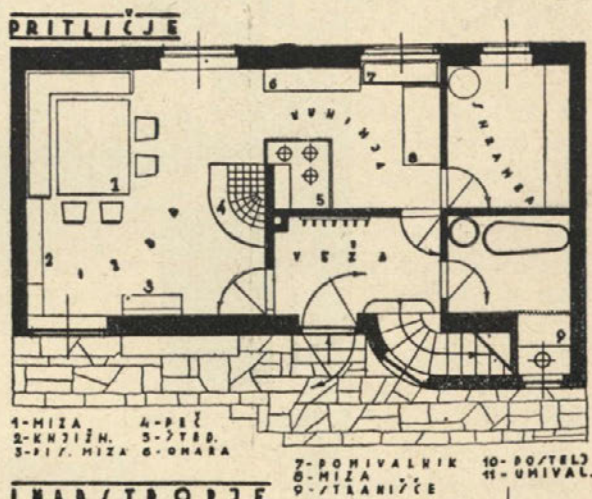
Arh. Zorko Lah

Preden začnem z opisom svojega osnutka kmečke hiše, moram poudariti sledeče:

1) Skušal sem se prilagoditi v čim večji meri načinu gradnje naših kmečkih stanovanjskih poslopij. Glavne spremembe so le posledica novih zahtev higijene, štednje, praktičnosti in udobnosti. Značaj kmečke hiše, tako značilen za naše kraje, je treba, mislim, ohraniti, ker se prav lahko prilagodi modernim zahtevam gradbene umetnosti. Hiša našega kmeta, ki je radi prilik, v katerih ta živi, že skrajno racionalna, je nastala iz potrebe; je posledica šeg in navad našega ljudstva in se popolnoma sklada z

značajem, podnebjem in materijalom naše zemlje. Odločno pa moramo odkloniti one mrzle in mrtve škatlje, kot jih je videti posebno v obnovljenih pokrajinah. To so pravcate kasarne v miniaturi, ki se jim iz vsakega kamna poznata špekulacija in popolno nepoznavanje krajevnih potreb (da ne govorim o estetskem čutu graditeljev).

2) Moj osnutek je seveda le izraz mojih stremljenj, prepojenih z željo, da bi koristil skupnosti. *Predstavlja naj torej le splošen tip nove kmečke hiše.* Ta se lahko prilagodi še vedno posebnim željam in gospodarskim prilikam onega, ki si misli postaviti nov dom. *Torej nič absolutnega ni ta osnutek, marveč je samo poskus, vzbuditi med nami zanimanje za lastne domove.* Stanovanjska kultura je pri drugih narodih



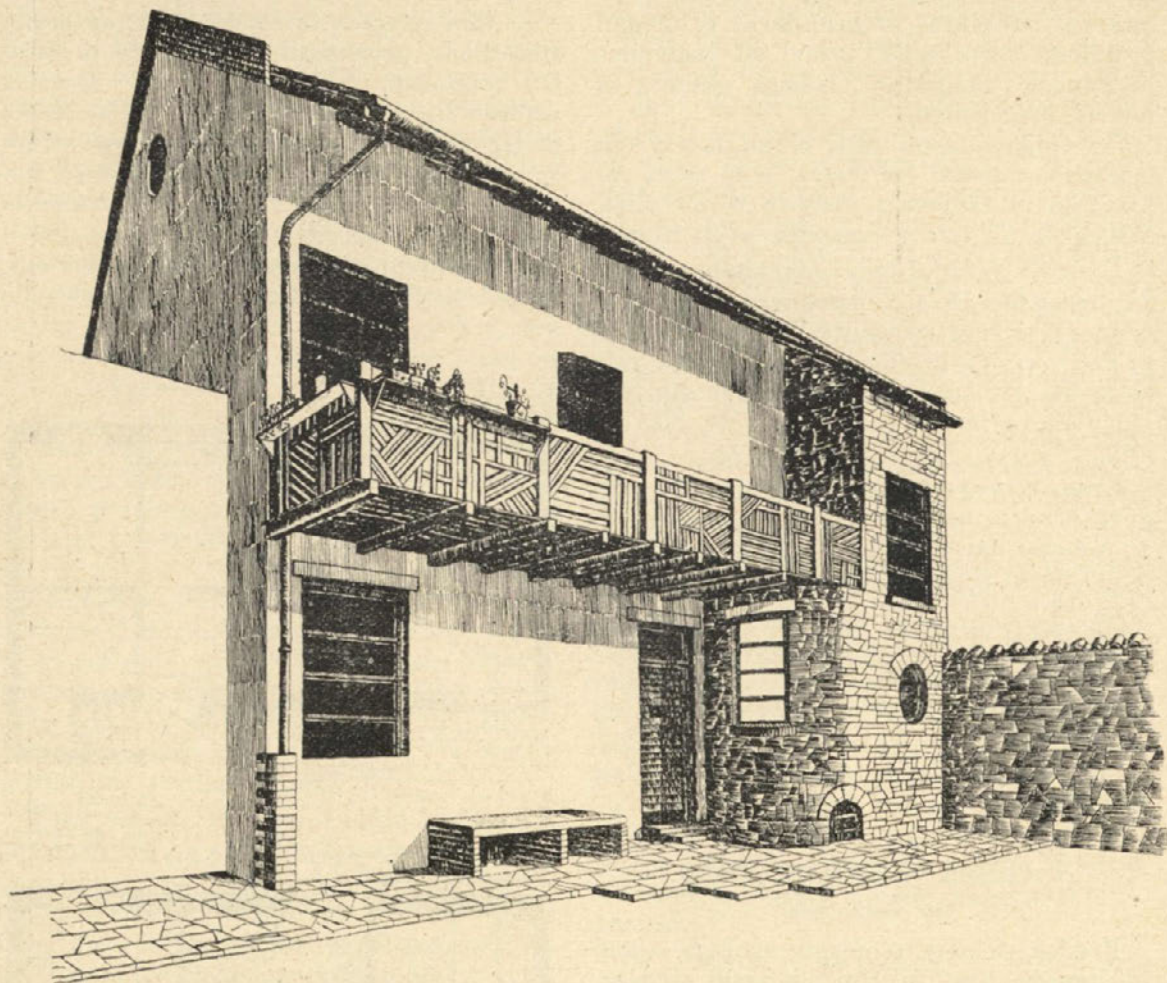
NAČRT KMEČKE HIŠE NA PRIMORSKEM



(Nemcih, Nizozemcih, Čehih) dosegla izreden višek in se tudi razvila v posebno znanstvo. Ali bomo mi zaostajali? V kolikor moramo, moramo za njimi!

Oglejmo si osnutek, najprej pritličje. To je dvignjeno od tal za najmanj 30—45 cm (talna vlaga, nalivi!) Dve ali tri stopnice nas

gínilo je seveda ono ogromno ognjišče. Ne smemo pa žalovati za njim, čeprav izg'ne z njim tudi lep kos tradicij. Manj bo pepela v loncih, manj nesreč z otroci. V veži odlagamo prašno ali premočeno odelo, po zimi sušnje itd. — Veža nam služi v dneh hudega mraza kot nekak nevtralizirujoč prostor,



vodijo v vežo, ki tvori izhodišče v vse ostale stanovanjske prostore. Na levo imamo vhod v izbo, vходу nasprotna vrata nas vodijo v kuhinjo, desna pa v kopalnico s straniščem. Stopnišče nas veže s prvim nadstropjem («podom»). Kot razvidimo iz tlorisa pritličja, sem prvotno «hišo» predelil v 2 prostora; vežo in kuhinjo. Oba prostora skupaj pa nista večja, kot je običajna «hiša», kar je možno doseči z racionalno in sistematično ureditvijo opreme. Iz-

da ne pridemo naravnost iz tople zakurjene izbe v mrzlo rezki zimski zrak.

Največjo pozornost je treba posvetiti izbi. Ta je zbirališče vseh članov družine in gostov, tu jemo, pišemo, čitamo, sviramo, razpravljamo. Dovolj obširna je in svetla ter ni oddeljena od kuhinje, ampak tvori prav za prav z njo en sam prostor.

Gospodinja ima radi tega lahek pregled čez kuhinjo in izbo. Vendar je kuhinja nekako ločena od poslednje potom omare in

štedilnika. Pri oknu je pomivalnik, poleg pripravljajna miza, tako da ima gospodinja v svojem kraljestvu dovolj prostora, pa kljub temu vse «pri roki». Štedilnik mora imeti seveda posodo za toplo vodo, peč primerne velikosti za kruh in spodaj dovolj prostora za kurivo. Peč s klopjo v izbi se drži štedilnika v kuhinji, nad obojim pa lahko namestimo na primeren način police za posodo.

V izbi so glavni predmeti dovolj obširna miza, kjer vodita umni gospodar in gospodinja svoje zapiske, ter police za knjige. Več, menda ni potrebno ne umestno.

Stranišče zavzema prostor pod stopnicami, je pa tako obširno, da lahko namestimo v njem kopalno kad, pralne potrebsčine in podobno. Ker ne moremo računati z vodnim izplahnjevanjem, imejmo stalno v stranišču vedro z vodo. Tesen pokrov in izredna snaga!

Iz kuhinje desno je vhod v precej obširno priročno shrambo.

Dočim je v kuhinji umestna edino belo barvana oprema z istotako povsem belimi stenami, naj bi bila oprema izbe iz težkega masivnega, nepoliranega lesa, (hrast, oreh), preprosta in enostavna v svoji obliki, predvsem pa trpežna in praktična. Stene morda lahko tonirane v sivo, ubito-zeleno ali modro, toda ne kričeče. Pod naj bo iz močnih desk, prebarvanih z oljnato rdečo barvo. Strop lahko gladko ometan in bel, če pa hočemo več živahnosti, pustimo nosilne trame proste in sirove ter omečemo in pobelimo le vmesna polja.

Preprost lesen križ na steno in koledar — to bi bila vsa «dekoracija» izbe. Kras njen naj se izraža v njeni čistosti, v snažnih zavesah, ki so lahko tudi močnih barv, v zavesti, da bivamo v solnčnem, zračnem — v zdravem prostoru.

Dobro razsvetljeno stopnišče nas vodi v gornje prostore. Pripominjam tu, da so spalnice na kmetih očitno preobširne in zelo nerodno razporejene. Posledica prvega je, da se zdi našemu kmetu škoda tolikega prostora, ki ga on rabi največ le za 7—8 ur dnevno samo za spanje. Zato uporablja spalnice tudi kot shrambo. Tako se tu lepo družijo postelje, morda tudi nočne omarice, posode z obelo, fižol, sadje, gnjat in kloba-

se na stropu v ne preveč želodcu in očesu prijetno skupino. (Da ne govorim zopet o higijeni!)

Posledica drugega pa je ta, da smo prisiljeni preromati vse sobe, če hočemo v svojo. Vsaka spalnica, posebno dekliške, imajo v sebi nekaj intimno svojega, kar ne radi razkazujemo. Zato je človeku vedno neprijetno, če mora preko drugih spalnic do svoje.

Pri črtanju gornjih prostorov je bil moj glavni namen, odstraniti te nedostatke.

Gornja veža, iz katere imamo direkten vstop v tri spalnice, služi kot shramba perila in odela in tudi kot neke vrste napravljajnica. Tri stene tvorijo omare in ob četrti je ogledalo in izhod na zunanji hodnik (mostovž - pod). V vsaki spalnici je dovolj prostora za dve postelji, dve nočni omarici, dva stola in umivalnik. Več res ni potrebno, če pomislimo, da nam morajo spalnice služiti res le kot prostor, ki je posvečen počitku.

Moje mneje glede opreme spalnice je sledeče: postelje z jeklenimi vzmetmi na oglavniku in vznožniku iz železa ali medij najenostavnejše oblike. S tem je izključeno, da bi se vgnezdil v njih mrčes. Če pa sta vznožnik in vzglavnik lesena, naj se data z lahkoto razstaviti ali pa naj bodeta iz celega.

Ostala oprema je lesena, najbolje belo lakirana. Stene lahko toniramo v različnih ne kričečih barvah toda, za božjo voljo, odpovejmo se enkrat za vselej onim neokusnim in kričečim okraskom. Gladka enobarvana ploškev dè prijetno trudnim očem in njena monotonija je že sama na sebi uspalvalno sredstvo.

Če si ogledamo perspektivno skico osnutka kmetiške hiše, opazimo, da se prav za prav v bistvu ne razlikuje od običajnih zgradb in da je ohranila z malimi izpremembami staro lice. Podolžno poslopje s potlačeno streho, deloma zidano s sirovim apnencem, deloma ometano, ima v sebi dober kos našega Krasa. Lesen zunanji hodnik z močno razgibano ograjo, narejeno iz lesa, kot in v kakršni obliki nam je pri roki, nosi lonce in lončke z nageljni, gorečkami, kamor so se preselili iz oken, da jih ne ovirajo pri odpiranju. Kamenite preklade se

belijo nad zidnimi odprtini in pred hišo postavimo kamenito klop.

Otširna okna se odpirajo navzgor, da nam burja ne razbije šip, obesimo pa lahko nanje še oknice (polkna).

Belina ometanih sten, sivi apnenec, več ali manj živo barvani leseni deli zgradbe, malo cvetja in zelenja, trta pred hišo, nam ustvarijo prijetno harmonijo barv, ploskev mas in materijala, ki so nam v svoji praktični udejstvitvi veliko bližje kot plehki poiskusi krasiti domačo hišo s tujimi arhitektonskimi oblikam polpretekle dobe.

Naj pomisli oni, ki si obnavlja ali gradi nov dom, da je še tako majhna odločitev nad vse važna, ker mora dom služiti še mnogim pokolenjem, to se pravi: *da je štednja pri gradnji hiše le tedaj umestna, če je v skladu s časovno praktičnimi potrebami.*

Dober dom, če je koristen, je prijeten in pomeni petdeset odstotkov človeške sreče.

Družina

Gizela Majeva.

Kje se razvija kal, ki vzklije, vzraste in zopet poganja nove človeške kali — nova bitja, nove vrednote?

V družini.

Mladenč in mladenka, ki čutita v sebi hrepenenje po duševni in telesni združitvi, si ustvarita lasten dom. Združitev je cilj, ki jima odpré povsem novo življenje s skupnim stremljenjem, skupnimi boji in skupnim uživanjem.

Zakon ju zveže v nezdružljivo enoto. Dve osebnosti, spojeni v eno dušo, hrepenita po medsebojni osrečitvi. Trdna volja, podpirati se v solčnih in senčnih dneh, v veselju in trpljenju, in žrtvovati se drug drugemu — to je moč, ki zakonsko vez posveča in blagoslavlja.

Zakon je daritev, ki more biti vedno se ponavljajoča, trajna, večna, ako izhaja iz srčnega ognja čiste, neskaljene ljubezni. Zakonci morajo čuvati ta ogenj, da ga ne pogasijo življenje in zunanji vplivi. Mož in žena, ki se ljubita, imata čudovito moč v sebi: Iz njune ljubezni in združitve izhajajo otroci, ki so del človeštva. Kakšna so ta nova bitja po duši in po telesu? Kaj prinašajo posameznikom in človeštvu?

Mož in žena, ki ustvarita družino, sprejmeta težko nalogo in veliko odgovornost.

Ali se zavedata svoje moči in svojega dostojanstva, S kakšnim namenom skleneta zakon?

Mladina, ki drevi v zakon brez smotra, brez temeljitega spoznanja svoje vzvišene naloge, ne čuti in ne sluti te odgovornosti.

Družina je temelj človeštva. V njej se nasrkajo otroci zdravih sokov, zdravih nazorov in prinašajo človeštvu novih moči. Potom družine se vpeljejo otroci v družbo, tja prinašajo vse, kar jim je dala družina.

Nov duh preveva sodobno mladino; prenapolnjena je z materijalističnimi nazori; želja po uživanju ji brani ustanoviti si lastno družino. Bojazen pred trpljenjem in odrekanjem, s katerim je združeno družinsko življenje, napolnjuje človeška srca, iz katerih beži ljubezen in z njo vse, kar dviguje človeka nad vsakdanjostjo k idealnosti.

Ako se ne ustavi ta tok duha, zamori prvotno stanico človeštva, zruši nam družino.

Upajmo, da je današnja doba v tem oziru le prehodna, da je le mimoidoč oblak, ki ga bo pregnalo solnce prenovljene, po duhu zdrave in močne, po srcu plemenite mladine.

Mladina, pomni in razmišljaj:

Ako ni postavljen zakon na pravem temelju, iščemo zaman prave družinske sreče. Iz take družine ne vzklije sad trajne vrednosti, ki bi delil človeštvu plemenitih sokov.

Obljuba, ki jo polagata zaročenca pred oltarjem, vodi le tedaj k zemski sreči, ako prihaja iz hrepenenja dveh plemenitih src, ki se zlijeta v nerazdružljiv plamen dveh duš, se medsebojno izpopolnjujeta in sta ene misli: Živeti v potomcih.

Vsi drugi zakoni, zakoni razuma in preračunljivosti, slonijo na lažnivi obljudi, so kot megla, ki se ustavi začasno na zemskih predmetih, se znova razprši in gre svojo pot.

Gorjé tistim, ki obljublajo svečano, a se morajo pozneje kesati dane obljube. Ljubezen prihaja le iz resnice in resnica se preliha v ljubezen. V tej resnici najdemo tisto srečo, po kateri hrepeni človeštvo.

Skrivnosti sreče

Anton Zajc.

1.

Človek vedno išče srečo. Za njo hrepenita mož in žena, starček in mladenič, bogataš in revež. Ljudje vedno iščejo nekaj, kar naj trajno umiri njihova hrepenenja, žal le, da večina njih leže v grob, preden najde zaželjeno. In to radi tega, ker iščejo srečo tam, kjer je ni. Iščejo srečo v materialnem uživanju, v pohlepu za imetjem in v vsakdanjem nervoznem prerivanju, nikdar pa ne v — samem sebi.

Tudi ti, ki čitaš te vrstice, iščeš srečo, a je ne najdeš. Ne veš pota do nje?... Čuj, y nastopnih kratkih sestavkih so označene smeri, po katerih hodi! Pota, ki vodijo k sreči, sicer niso uglašena, vendar pa tudi ne toliko trnjeva, da bi oplašila človeka dobre volje.

2.

Kaj je sreča? Beseda «sreča» je zelo raztegljiv pojem, ker v vsakem človeku zavzema drugačne oblike. Naj sledi nekoliko zgledov:

Skopuh domneva, da postane srečen, kadar bo nagrabil veliko vsoto denarja. V trenutku, ko to doseže, pa zaželi še enkrat toliko.

Trgovec nestrpno čaka trenutka, ko bo lahko kupil avtomobil. Ko ga ima, je nekaj tednov srečen, a potem si zaželi vilo.

Deček hrepeni za lesenim konjem, ki ga je videl v izložbi trgovine. Mama mu ga kupi. Deček je srečen, drugi dan pa odbije konju glavo in hoče imeti bicikelj.

Vsi trije, dasi vsak v drugačnem zmi-slu, so dosegli srečo, katero so pozneje zopet zapravili.

Človek je podoben gorskemu jezeru. Dokler v njemu vihrajo notranji nemiri, je razburkano in kalno; a ko se viharji poležejo, postane mirno in čisto kakor sinje nebo. Dokler tvojo dušo polnijo sebična hrepenenja, si nesrečen; ko pa v nji zavladata zadovoljstvo in tišina želja, postaneš srečen. Bodi torej zadovoljen s tem, kar imaš. Ob enem delaj, ker delo je pogoj življenja; vse drugo ti bo navrženo. Tišina želja je sreča.

3.

Vsakemu stremljenju človeka, če je še tako malenkostno, je povcd volja. Volja sama po sebi se pa ne more uveljaviti brez misli. Volja je sejalec, misli so zrna in naši uspehi so žetev. Kar sejemo, to žanjemo, zato vsak posameznik živi v okolnostih, kakršne si sam ustvarja s svojimi mislimi.

Misli silijo k uresničenju. Človek lahko s svojimi mislimi doseže višek popolnosti, lahko pa tudi pade na stališče živali. Večkrat ponovljene misli postanejo namreč nekake sile, ki se nezavestno pretvorijo v lastnosti, ali tudi navade in strasti; te ga potem spremljajo in kujejo njegovo usodo. Iznebiti se jih more le z drugimi močnejšimi in nasprotujočimi mislimi po načelu: «Klin s klinom».

Ako si domišljaš, da znaš več kakor drugi, boš postal oholež. Ako misliš, da si star, boš že v mladih letih starec. Ako domnevaš, da si bolan, boš začel resno bolehati. Dnevno srečujemo take namišljene oholeže, starce in bolnike; srečujemo pa tudi može in žene v zrelih letih, ki glede vljudnosti, krepkosti in delozmožnosti visoko nadkriljujejo druge, ki so mlajši od njih. Poslednji gojijo misli človekoljubja, zdravja in zadovoljstva, zato pa glej, da se tudi ti prilagodiš njihovim nazorom.

4.

Zlo za človeka je tudi bojazen. V naših nervoznih časih si vedno domišljamo, da visi v ozračju neko gorje, katere mora prej ali slej pasti na nas. Vedno, čeprav nimamo za to povoda, se bojimo nesreč, siromaštva, javnega mnenja itd. Ta bojazen nas spremlja od zibeli do groba ter zastruplja naša telesa in naše duševno življenje. Ta bojazen ustvarja iz nas črnogledče in nezaupneže, da v vsaki stvari vidimo sebi nasprotno silo, da vsa svoja dejanja in nehanja motrimo s slabe strani ter s tem miselno pritegujemo take vplive, ki donašajo oco, česar se ravno bojimo.

Končno poglejmo še, kako vpliva bojazen na zdravje človeka. Bojazen že sama po sebi ovira obtok krvi, vpliva zelo slabo na delovanje možganov ter povzroča pljučnico, zlatenico in kap. Vplive bojazni-take vrste, katerim moramo iskati vira edino le

v miselnem svetu, pa opažamo pri epidemijah. Epidemične bolezni se najrajši primejo tistih, ki se bolezni bojijo. Kuga sama ne pomori toliko ljudi, kolikor jih pomori bojazen pred kugo.

Kvišku srce! Nikdar se ničesar ne boj! Bodi energičen in vrzi vso bojazen iz svoje duše. Pomakni klobuk v zatilnik, dvigni glavo in goji misli samozavesti. Prepričan bodi, da ti nihče ne more škodovati, da stojiš, kakor skala, katero ne morejo porušiti najsilnejši viharji, ki vejejo preko njenih robov. In kadar je sila največja, je tudi pomoč najbližja. Pošten človek nikdar ne propade!

5.

V življenju človeka velja samo dobra volja. Ako želiš uspehov, hočeš biti zdrav in srečen, potem se moraš otresti vseh slabih in črnih misli. Vrzi čmerikavost raz svojih ramen in bodi vesel. Motri vse stvari le od dobre strani. V nevšečnih zadevah misli: «Boljše bo!» Vse svoje načrte najprvo dobro preudari in potem opremi z mislijo: «Izvršil, ker sem energičen!» Misli vedno pozitivno: «Znam in hočem!», a nikdar negativno: «Ne morem! Ne znam!

Si ne upam!» Sploh je priporočati, da take in enake pozitivne sugestije v mislih ponavljaš pri vsaki priložnosti, ker zelo krepijo voljo in energijo.

Dalje morajo tvoje misli zavzemati tudi obiležje, katero te dovaja v sklad s pravilom vseh misli, s harmonijo veseljnosti, izraženo v reku: «Ljubi Boga in bližnjika!» V tem reku je zapopadena vsa modrost, vsa morala, vsa vera. Znan je milijonom ljudi, a vendar jih je zelo malo, ki ga v življenju upoštevajo. Ne znajo se poglobiti v pomen reka, ker jim slabe misli zapirajo vrata k spoznanju.

Ljubezen je moč, ki vse oživlja, ki tvojo dušo kristalizira in dovaja k Bogu. Kjer vlada nesebična ljubezen, tam ni zlega, zato se miselno združi s harmonijo vesoljstva. To izvršiš na način, da delaš za vse, da v sili pomagaš bližnjemu in mu pomagaš, kakor veš in moreš. Ako te zaslepljeni bližnji preganjajo, odpuščaj jim. Vračaj dobro za zlo in hipno se bo tebi določeno zlo pretvorilo v dobro dejanje. Kadar zlo zadene ob dobro, se zlo raztopi kakor pomladni sneg pred solničnimi žarki, in se pretvori v ljubezen. (Konec v prih. številki.)



Triglavsko jezero.



Letni časi in zdravje.

Trebušni tifus ali legarjeva mrzlica.

(Nadaljevanje.)

Od okužitve pa do prvih znakov boleznine minejo navadno eden do trije tedni tako, da ostane bolezen ves ta čas skrita v človeku, ki ne občuti še nikakih izprememb. Torej je popolnoma zgrešeno mnenje mnogih, ko pravijo: zato sem pač obolel na legarjevi mrzlici, ker sem prejšnji dan pil to in to vodo, ki se mi je zdela slaba, ker sem zaužil jed, ki je bila pokvarjena. Od okuženja pa do prvih znakov slabega počutenja mine, kot že omenjeno, gotov čas.

Skozi usta pridejo bacili trebušnega tifusa z jedili in pijačami v želodec in odtod v zgornji del tankega črevesa, kjer najdejo radi prisotnosti žolča nad vse ugodne razmere za svoje nadaljnje razmnoževanje. Z žolčnim izcedkom prehajajo bacili polagoma v spodnje dele tankega črevesa, od koder pridejo po raznih poteh v mezigovne zleze, ki obdajajo stene črevesja. Na drugi strani pa prehajajo bacili v kri, tako da je ž njimi preplavljen ves organizem, in bolezen izbruhne.

Bolezen ne nastopi naenkrat z vso silovitostjo, ampak le polagoma. Bolnik se čuti slabega, zbitega, nič mu ni po volji, vsi udje ga bole, glavobol ga muči in jed mu no diši.

Pravi početek boleznine pa se začne šele tedaj, ko se zviša telesna temperatura. Tudi ona se ne dvigne hipoma, ampak leze le počasi navzgor in komaj po pretoku enega tedna doseže svojo stalno višino med 39–40° C.; na tej višini ostane dva do tri tedne. Prvi štadij boleznine, ki traja navadno teden dni, je karakteriziran po malem a stalnem višanju telesne toplote, po vedno večjem občutku zbitosti in splošne utrujenosti, ki ga ima bolnik, po nadležnem glavobolu, ki pa zgine proti koncu prvega tedna boleznine. Jezik je bel in obložen, le njegovi robovi ohranijo naravno rdečo barvo. Početna neredna prebava se umakne driski, pri kateri imajo iztrebki rumenkasto-zelena barvo in so v marsičem podobni grahovi zmečkanini. Trebuh je napet in občutljiv v svojem spodnjem desnem delu. Čim vročina napreduje, počenjajo bolnika mučiti težke sanje, ki preidejo kaj kmalu v prave blodnje.

V drugem tednu boleznine se je telesna toplina že ustalila na svoji višini. Koža je vroča in suha, obraz je rdeč. Bolnik se nahaja v stanju nezavednosti ali pa mu je vsaj zavest omračena; ne spoznava več svoje okolice ne svojcev, grebe s prsti nemirno po odeji, mrmra sam zase drugim nerazumljivo besede, ne občuti nobene potrebe po jedi in pijači in, dasi je zaspan, nima pravega spanja. Navadno so že spčetka sopila nekoliko vneta in bolnika muči radi tega kašelj. Bolj po-

redkoma se nahajajo taki okuženci pod vplivom živahnejših delirijev, v katerih bolnik glasno govori, oziroma kriči, ali otepa okoli sebe z rokama in skače iz postelje.

V tretjem tednu ostane sicer mrzlica na isti višini kot v prejšnjem, vendar začneta kazati proti koncu tega štadija neko tendenco nižanja. Vsi ostali znaki težkega obolenja ostajajo še nadalje.

V četrtem tednu pade temperatura in se tekom sedem dni povrne k normalni. Bolniku gre polagoma na bolje. Vnetje sopol preneha, vrača se mu tek, povrne se mu zavest in omogočeno mu je krepko in poživljajoče spanje; obenem izginevajo napetost in bolečine v trebuhu, iztrebljevanje postane normalno. Tako stopa polagoma bolnik v dobo rekonvalescence — t. j. počasne okrepitve in popolnega ozdravljenja — ki je dokaj dolgotrajna in ki se zna zavleči za več tednov. Bolnike, čeprav se v tej poslednji dobi počutijo dobro, utruji vsak najmanjši napor in le polagoma, šele po pretoku dveh mesecev nekako, so v stanu biti zopet kos vsem življenjskim nalogam.

Taka bi bila v medlih obrisih slika legarjeve mrzlice, ki ima navadno tri tedne značaj težkega obolenja. Toda v poteku te boleznine najdemo vse polno prehodov od lahkih pa do težkih okužitev, tako da je večkrat spoznanje boleznine samo po ravnokar opisanih znakih zelo težko in nezanesljivo; vprav zato sta potrebna bakteriološka preiskava iztrebkov in pa spoznanje gotovih svojstev krvi na tifusu bolnega človeka.

Umrljivost na legarjevi mrzlici znaša 10–15%. Zdravljenje bolnika spada v delokrog zdravnika. Pri tem se uporabljajo v glavnem samo sredstva, ki so v stanu krepiti njegovo telo in zvišati njegovo odpornost v boju s splošno zastrupitvijo.

Negovanje bolnika zahteva veliko požrtvovalnosti od onih, ki mu strežejo, in obenem velike previdnosti, da se bolezen ne prenese na druge ljudi. Razen splošnih mačel o redu, snagi in zračnosti sobe, v kateri ne smejo poleg bolnika prebivati še druge osebe, moramo na tifusu bolnega človeka vsak dan snažiti in umivati po vsem telesu. Osnažiti mu moramo usta, ustnice in nos. V ta namen nam more služiti mokra, a čedna cunjica. Suhe ustnice in nosno odprtino namažimo dvakrat dnevno s kako maščobo.

Bolnik mora ležati na postelji. Dobro je, da ga večkrat na dan preložimo z ene strani na drugo, da se radi enostranske lege na enem in istem mestu ne razvije pljučnica. Dobro je nadalje, postaviti bolniku pod križ takozvane zračne kolobarje, da se prepreči na tem mestu postanek raznih čirov.

Prepovedani naj bodo vsi obiski. Bolniku naj strežeta največ dve osebi, ki morata biti skrajno previdni, da ne okužita sami sebe oziroma da ne preneceta bolezen na druge. Zato je prvi pogoj

ta, da si vsak, potem ko je postregel bolniku, umije roke v vodi, v kateri je raztopljen sublimat (na vsak liter vode pride po ena tablica sublimata), ali pa naj odrgne svoje roke z močnim špiritom in platneno krpo.

Skrbeti nam je za pravilno razkuževanje bolnikovih iztrebkov, kar se zgodi najbolj ceneno z uporabo apnene vode (1 kg ugašenega apna pomešamo s štirikratno množino vode). Najprej ulijemo v posodo toliko apnene vode, da se ž njo pokrije dno. Po uporabi pa prilijemo še toliko te vode, da pokrije iztrebke. Tekom ene ure so iztrebki razkuženi in šele tedaj jih lahko izlijemo v stranjšče, karkoli tudi polivamo z apneno vodo.

Perilo bolnika treba takoj in dobro prekuhati preden se opere. Ozdravljenega bolnika moramo preden časa smatrati zmožnega okuženja drugih ljudi, dokler on s svojimi iztrebki izločuje bacile trebušnega tifusa, kar se dogaja navadno še štiri tedne do šest tednov po preboleženju.

Najvažnejše in obenem najtežavnejše vprašanje je pa prehrana bolnika. Radi velike občutljivosti črevesja in spričo na njem nastalih večjih ali manjših ran, mora biti hrana redka. Najbolj primerno je mleko, kateremu lahko pridamo jajčnega rumenjaka, ali nekaj konjaka, čaja ali sladkorja. Dovoljena so jajca s čajem ali z vinom (šatò), nadalje sluzaste juhe iz riža, zdroba, ovsene moke, posebno še, če jim še pridenemo nekaj mesnega ekstrakta. Za žejno lahko rabimo izcejan limonov sok, mrzel čaj ali malinovec. Bolniku podajamo jedila večkrat na dan in to v malih količinah. S padcem temperature na normalno višino smemo polagoma preiti k drugi hrani, vendar mora v tem vprašanju imeti edino le zdravnik odločujočo besedo.

Glede obrambe pred epidemijami trebušnega tifusa moramo omeniti, da se je v zadnjem času že marsikaj storilo. Iz mest, katera so bila preskrbljena z dobro pitno vodo in kjer se je uvidela potreba dobre mestne kanalizacije, so izginile one velike epidemije legarjeve mrzlice, ki so v njih razsajale prejšnja leta.

Vsakemu mora postati dnevna potreba umivanja rok pred jedjo, posebno pa po uporabi stranjšča, kajti ravno onesnažena hrana postane najprej vzrok legarjeve mrzlice. Posebno paznjo je v tem oziru posvečati sadju, ki ne prihaja na trg nikdar dovolj čisto in na katero seda vse polno muh, ki ga še bolj onesnažijo. Iz vsega tega razumemo, zakaj moramo sadje, ki prihaja s trga, dobro očediti in oprati v vodi. Paziti moramo, da preprečimo muham pot do vsega onega, kar nam lahko služi v hrano. Oni, ki rad je morske školjke, posebno ostrige, naj ne uživa sirovih, ampak kuhane oziroma spečene.

Piše dr. J. Potrata,

Hiša brez otrok je panj brez čebel.

V. Hugo.

Človek ne sme želeti nemožnega.

Leonardo da Vinci.

Stoletnica L. N. Tolstega.

Sovjetska izdaja Tolstega «Zbranih spisov»

Ob priliki prve stoletnice rojstva Leva Tolstega bo sovjetska vlada izdala na lastne stroške popolno izdajo Tolstega «Zbranih spisov», ki bo obsegala devetdeset zvezkov.

Vsi rokopisi Tolstega, razen par izjem, so razdeljeni v dve veliki skupini. Prvo skupino je Tolstoj izročil leta 1880. v varstvo svojemu najboljšemu prijatelju Čertkovu, ki jo je hranil v izključno za to zgrajenem poslojpu v Toktoniju pri Borimontu. Leta 1913. so bili rokopisi preneseni na Angleško in izročeni v varstvo tamkajšnji akademiji znanosti. Leta 1926. pa so se vrnili na Rusko in bili izročeni muzeju Tolstega v Moskvi. Skupina obsega 143 povezokov raznih rokopisov in pisemskih osnutkov, poleg tega vsebuje tudi 15.000 pisem, ki jih je Tolstoj dobil po letu 1900.

Drugo skupino je Tolstega žena izročila l. 1880. Zgodovinskemu muzeju v Moskvi. Pozneje so se ti rokopisi preselili v muzej Romjantev, ki se je zadnje čase prelevil v ljudsko knjižnico. Ta skupina obsega 114 povezokov, ki vsebujejo objavljene in neobjavljene rokopise, pisemske osnutke, dnevniške in beležnice ter končno še 20.000 dobljenih pisem.

«Zbrani spisi» bodo obsegali, kakor rečeno, devetdeset zvezkov. V prvih pet in štiridesetih zvezkih bodo objavljena vsa do sedaj že znana in vsa še ne znana slovstvena, pedagoška in filozofska dela. Nadaljnih dvanajst zvezkov bo obsegalo dnevniške in beležke. V zadnjih dva in tridesetih zvezkih pa bodo objavljena pisateljeva pisma, kakih 7000 po številu.

Do sedaj je pripravljenih že devet zvezkov. Prvi zvezek vsebuje «Detinstvo» in neobjavljene spise, ki se nanašajo na «Otročestvo» in «Junost»; drugi zvezek bo vseboval «Otročestvo in Junost». Tretji zvezek «Jutro gospodarja» in «Zgodbo iz Sebastopola» poleg različnih neobjavljenih odlomkov. V četrtem zvezku bodo izšli «Kazaki» s številnimi neobjavljenimi variantami. V petem zvezku bo izšla «Izpoved» in kritika dogmatične teologije z variantami.

Iz skupine dnevnikov je pripravljen prvi in osmi zvezek. Osmi zvezek bo vseboval dnevnik iz leta 1903.

Od pisem sta pripravljena prvi in drugi zvezek, v katerih so objavljena pisma, ki jih je pisal Tolstoj Čertkovu med leti 1883.—1889.

Izdaja se priredi pod nadzorstvom Lunačarskega. Urejuje pa jo Čertkov.

Znano je usmiljenje Tolstega, ki se često ni ustavilo pri navadni miloščini, marveč se je večkrat stopnjevalo skoro do pretiranosti. Nekoč se je Tolstoj izprehajal po svojem posestvu. Pa je nekje zalotil mužike, ko so ravno izruli drevo in ga name-ravali položiti na voz, da ga odpeljejo. Čim so zapazili grofa, so jo nemudoma popihali in pustili svoj plen in voz na mestu. Tolstoj pa jih je poklical nazaj in jim dejal:

«Prijatelji moji, čemu bežite? Nismo li vsi skupaj bratje? Vi potrebujete to drevo, da se z njim ogrejete ali pa da ga prodate in si z denarjem ku-

pite bornega živeža... Nič ni bolj naravnega. Jaz vam bom celo pomagal, da naložite...»

Nesreča je hotela, da je prišla v istem hipu tam mimo grofica, ki ni bila baš moževih nazorov. Odpustila je sicer mužikom, da niso bili tepeni, a drevo je moralo ostati na svojem mestu.

* * *

Nekoč je prišla k Tolstemu neka gospodična, ki je bila podedovala en milijon. Prišla je za to, da ga vpraša, kaj naj počne z denarjem. Tolstoj pa ji je odgovoril:

«Sežgite ga!»

«Kako?! Saj imamo tako malo sirotišnic in ubožnic!»

«In kaj potem? Očetje ne smejo pošiljati otrok v sirotišnice, otroci pa ne smejo pošiljati starih staršev v ubožnice. Kar sežgite ga!»

* * *

Nekoč je bil Tolstoj v družbi prijateljev, ki so se menili o ženskah. Pa se je oglasil tudi on in spregovoril:

«Jaz bom ženskam povedal kar jim gre šele tedaj, ko bom z eno nogo že v grobu. Povedal jim bom, kaj mislim o njih, nato bom skočil v svojo grobnico, naglo zaprl pokrov nad seboj in zavpil: No, sedaj pa delajte, kar se vam zljubi!»

Tolstoj je bil v svojem bistvu prevratnež, nikoli pa ni mogel doumeti delavskih stavk. Prava stavkanja je bila zanj neznesel. Trdil je:

«Zdi se mi, kakor da bi dva bogataša sedela ob mruju in metala v vodo zlatnike. Prvi enega, drugi dva, spet prvi tri, drugi štiri itd., dokler bi oba obubožala.»

Naše slike.

Anton Ažbè

zavzema v zgodovini slovenske likovne umetnosti eno izmed najodličnejših mest. Ne toliko kot produktiven umetnik kakor kot vzgojitelj in organizator. Okoli njega so se zbirali vsi oni slovenski slikarji, iz katerih je izšel v začetku tekočega stoletja naš slikarski preporod, in iz njegove šole so izšli najizrazitejši predstavniki moderne slovenske likovne umetnosti. Ažbètova šola v Monakovem pa ni bila znana le med našim slikarskim naraščanjem, marveč so v njo kaj radi zahajali tudi drugi, bodisi iz starega kakor iz novega sveta.

Da pa ni bila vsa Ažbètova zasluga in sposobnost v njegovi šoli, nam jasno priča «Pevska vaja», ki jo prinašamo na prvi strani. Delo je sicer nedogotovljeno, kakor so sploh nedogotovljena vse dela, ki jih je Ažbè započel zadnja leta, ker mu je spričo velike zaposlenosti na vzgojnem polju primanjkovalo potrebnega časa, da bi svoje zamisli izdelal do potankosti. Ta nedostatek pa sliki ne škodi, vsaj v kolikor se da sklepati iz reprodukcije, ker ji da nekako očarljivo meglenost in sanjavnost. Zato je «Pevska vaja» tudi eno izmed najlepših Ažbètovih del. Motiv je preprost in čisto slovenski. Pri vaškem učitelju (lahko tudi organistu) se je zbralo par mladih deklet, da dajo v lepi pesmi duška svoji brezskrbni mladosti. So-

dobna slovenska folk'oristika bo imela v teh tradicionalnih sestankih okrog klavirja eno izmed svojih najpestrejših značilnosti. Prostrana izba, pevodnja pri klavirju, vse naokrog pa sama mladost, ki oblikuje svojo duševnost v zvočni harmoniji. Ažbè je to zajel s široko potezo in nam podal sliko, ki živi. Tehnično se je Ažbè s «Pevsko vajo» obrnil k impresionizmu, ki so ga pričeli v tistem času oznanjati francoski slikarji, in ki je imel pri nas svojega glasnika v Jakopiču.

Anton Ažbè se je rodil 30. maja 1862. v Dolenčičah (Javorje). Radi družinskih neprilik se je moral v svoji zgodnji mladosti baviti s trgovino. Bil je za trgovskega vajenca v Celovcu, pozneje v Ljubljani. Tukaj se je pričel zanimati za slikarstvo in leta 1882. je zapustil trgovino in vstopil v Wolfovo šolo. Pozneje je študiral na Dunaju in v Monakovem. Leta 1891. se je osamosvojil in si ustanovil v Monakovem lastno šolo. Umrl je v Monakovem 6. avgusta 1905. in je tam tudi pokopan.

«Pevska vaja» je nastala leta 1890. in visi sedaj v Narodni galeriji v Ljubljani. hš.

Obrazi.

Leoš Janáček,

oče češke moderne glasbe, glasnik češkega probujenja in narodnega ujedinjenja, je umrl. Njegova smrt, kljub visoki starosti, je prišla povsem nepričakovano. Spomladi je še prisostvoval uprizoritvi



«Staroslovenske maše», ki jo je bil pred kratkim dovršil, nato se je umaknil na svoje posestvo v Hukvaldu, da v miru konča svoje poslednje delo, opero «Z mrtvega doma», ki jo je bil sam priredil

na besedilo Dostojevskega. V začetku avgusta pa ga je nenadoma napadla zavratna bolezen; prenesen v bolnišnico v Moravsko Ostravo, je tamkaj čez par dni, dne 12. avgusta 1928., umrl. Imel je 74 let.

Življenje Leoša Janáčka je vzoren primer nezlomljive borbenosti, vztrajnega in doslednega zapiranja v svoj umetniški ideal. Vso svojo mladost, vso svojo moštost preživi v pozabljenosti, šele na zadnja leta ga nenadoma doleti splošno priznanje in njegova slava se stopnjuje od dneva do dneva. A to nepričakovano čaščenje ga ne omami; Leoš Janáček ostane še nadalje skromen, kakor je bil takrat, ko je bil še navaden glasbeni učitelj, za katerega se je le malokdo zmenil.

Leoš Janáček se je rodil 3. julija 1854. v Hukvaldu pri Příboru na Moravskem kot sin glasbeno nadarjenega ljudskošolskega učitelja. Družinske razmere ga prisilijo, da se mora že v svoji zgodnji mladosti boriti za vsakdanji kruh. Nekaj časa je cerkveni pevec v Brnu in v Olomucu, leta 1872. pa je imenovan za pomožnega učitelja petja na učiteljski v Brnu. 1874. leta obiskuje orglarsko šolo v Pragi, a že naslednje leto se mora vrniti v Brno na svoje mesto na učiteljski. 1879. se vpiše na konservatorij v Lipskem, nato na konservatorij na Dunaju. Po končanih študijah leta 1881. se vrne v Brno, kjer ustanovi zasebno orglarsko šolo, ki bo po vojni povišana v državni konservatorij. Tukaj se vsestransko udejstvuje, pred vsem pa na vzgojnem polju. Spiše nekaj glasbeno-teoretičnih in glasbeno-estetičnih del, prireja ljudske koncerte, zbira skupno z Bartošem moravske narodne pesmi, komponira moške zборе na besedilo Bezručá in spiše celo opero «Šárka», ki pa ni bila ne uprizorjena niti objavljena, ker mu Zeyer, avtor besedila, ni hotel dati potrebnega dovoljenja. 1894. dovrši še drugo opero, katero pa uniči koj po prvi uprizoritvi v brnskem gledališču. Med tem pa pripravlja svoje mojstrsko delo, opero «Její pastorkyňa», ki je drugače znana z imenom «Jenufa».

«Jenufa» je Janáčkov najvažnejše delo. V njem so izraženi osnovni zakoni njegovega umetniškega stremjenja. V bistvu je sicer veristično, vendar temelji ta verizem na zdravi narodni podlagi, kar daje delu ono življensko silo, s katero je lahko kljubovalo času in razmeram. Janáček je oboževatelj moravske narodne pesmi, zato jo napravi za izhodišče moderne češke glasbe, poleg tega pa proučuje tudi moravsko narodno govorico in prilagoja melodično linijo njenemu ritmu. «Jenufa» je uglasbena na besedilo češke pisateljice Gabrijele Preissove in je bila prvič uprizorjena 1904. v Brnu; ni doživela pa posebnega uspeha.

Brnska uprizoritev je preveč površna, da bi za mogla pokazati vrline tega dela. Čehi pa smatrajo Janáčka le za dobrega vzgojitelja, za navdušenega nabiratelja narodnih pesmi, ki ne bo nikoli prodrl preko mej svoje ožje domovine. Ko pa pričenejajo na Češkem stopati v vojnem času na površje mlajše moči, tedaj dobi tudi Janáček svoje zadoščenje. Leta 1916. se «Jenufa» uprizori v Pragi z uspehom, ki so ga bili le redki deležni. Odslej je Janáček največji češki skladatelj in vsa njegova sledeča dela so poslušana v pobožni zamakljenosti.

Zdaj šele se pričena njegovo pravo delovanje, ki se nasilno pretrga le s smrtjo. Tako dovrši opere: «Izleti gospoda Broučeka», «Katja Kabanova» na besedilo Ostrowskega, «Lisica zvitorepka» in «Stvar Makropulos» na besedilo Čapka. Janáček pa ni le operni skladatelj, marveč se vsestransko udejstvuje tudi na polju simfonične, komorne in vokalne glasbe. Posebno zanimivo delo je «Zapisnik pozabljenega» za tenor, alt, tri ženske glasove in klavir, ki je poleg «Jenufe» njegovo najvažnejše delo. Spisal je tudi simfonični poem «Taras Bulba» in v letošnji spomladi se je prvič izvajala njegova «Staroslovenska maša».

Koj po priznanju v domovini v odrede Janáček tudi v tujino, to pa po zaslugi češko-nemškega pisatelja Maxa Broda. Leta 1918. se «Jenufa» uprizori na Dunaju, 1924. ob priliki Janáčkove sedemdesetletnice pa v Berlinu. Nemce Janáček prepriča in navduši, zato ga imenujejo celo za člana pruske akademije. Po berlinski zmagi pa se Janáčkova dela uprizorijo po vseh važnejših odrih in celo v Ameriki. Tudi na mednarodnih festivalih moderne glasbe zavzemajo najodličnejša mesta. Na lanskem festivalu v Frankfurtu je bil njegov «Concertino» občudovan kot najbolj mladeniško delo festivala.

Z Janáčkom je Češka izgubila glasnika svojega ujedinenja in najizrazitejšega predstavnika svoje moderne glasbe.

hš.

Kritika.

Slovenski cvetnik za srednje šole. Sestavil prof. dr. Andrej Budal. Izdala in založila tiskarna L. Lukežič v Gorici. — V prvi vrsti je to šolska čitanka za tečaje za slovenski jezik na srednjih šolah, ki so se doslej borile pri poučevanju z raznimi nezadostno ustrežajočimi učnimi pripomočki. Knjiga je tozadevno tudi oblastveno potrjena. Nahajamo tudi dve izdaji; ena izdaja obsega zgolj čitanko, ali bolje rečeno antologijo slovenske pesmi in proze od prvih početkov do danes, druga izdaja, ki je namenjena predvsem za dijake, ima na koncu tudi potreben slovar. Mi se v podrobno oceno knjige ne bomo spuščali. Priznamo le, da je imel sestavljalca težko nalogo, da je na par sto straneh predstavil vse slovensko slovstvo s potrebnimi datimi in opombami in kar je glavno, podal je iz vsakega pesnika in pisatelja nekaj najznačilnejših primerov ali odlomkov njegovih del. Je to danes edini poizkus, podati v eni sami knjigi celoten pregled čez slovensko slovstvo v obliki antologije. Zavedamo se, da je bilo radi omejitve prostora to delo težko in ogromno in je kljub temu, da nekateri odlomki o pisateljih premalo povedo, zelo dobro uspelo. Jasno je, da se baš radi težave in ogromnosti dela vrine trudi kak pogrešek. Tako je prireditelj pozabil na Lojzeta Remca, ki je precej pisal posebno o naših ljudeh in nam je žal zanj prav radi tega še najbolj, ker je naš rojak. Prireditelj je pozabil tudi sam nase. Morda radi skromnosti, ki je sicer hvale vredna, a vselej ni na mestu. Kdor je napisal «Križev pot Petra Kupljenika» se več ne more skriti ali celo stisniti v nič. Na vsak način knjigo lahko priporočamo ne samo italijanskim dijakom, kateri se uče našega jezika in jim je v prvi vrsti namenjena,

ampak tudi naši mladini in našim izobražencem. Iz nje se lahko vsakdo kaj nauči, ali pa ponovi, kar je že pozabil. Ker Slovenci že druge popolnejše antologije nimamo, naj nam za prvo silo služi ta, ki je vredna, da sežemo po nji. F. B.

Brstje.

Aleksandrov. Poslali ste nam dve pesmi in pravite, da ste napisali tudi dve obširni povesti. Vaša pridnost in pogum nas veselita. Žalibog, da niste dovolj šolani; poslani niste nista za tisk, preveč se borite z obliko, preveč je v njih jezikovnih in pravopisnih pogrškov. Radi tega pa ni treba izgubiti poguma. Lepo je že samo ob sebi to, da se bavite v prostem času z delom, ki vam nudi duševnega užitka. Zanimata nas tudi vaši dve povesti, dasi po pesmih sodeč gotovo nista taki, da bi bili že vredni tiska. Njuni naslovi »Emirjeva prisega« in »Biserni otoki« pričajo, da se zanimate za snovi, ki jih niste doživeli drugače nego iz knjig. Vidite, to je slabo. Mi moramo opisovati naše življenje kakršno sami vidimo in doživljamo. Lotite se kaj krajšega, po vsebini domačega. Dolge povesti se ne iztresaajo iz rokavov. Treba je znanja in dolge vaje. Oglasite se še kaj!

Bernard. Vi nas vprašujete, kaj mislimo o ameriškem pisatelju Jacku Londonu. Prav malo mislimo o njem. V prvi vrsti to, da ni umetnik, pač pa rutiniran pisatelj, ki se je znal prilagoditi ameriškanski in moderni duševnosti sploh, zato ga toliko čitajo in prevajajo. Če berete eno njegovih knjig, zadostuje, da poznate vsega. Opisuje sirovo silo človeka v boju z okolico in naravo, duševnih vrlin človeka skoraj ne upošteva. Njegovi romani včasih niti niso romani, ampak vrsta dogodkov enega človeka brez tesne medsebojne zveze. Tak roman je na primer Kristof Dimič. Ta naš odgovor nima sicer z »Brstjem« nič opraviti, a utegne prav priti tudi začetnikom, ki se radi ozirajo na slavne sodobnike. Naj vedo, da ni vse zlato, kar se sveti.

Tujke in drugo. Tisti, ki pišejo svoje spise na stroj, naj ne pišejo tako gostih vrst, da uredniku ne dajo prostora za popravke. Tak rokopis izgubi na svoji vrednosti, ker se pogrški v njem sploh ne dajo popraviti, prepisovati ga je pa nemogoče. Poleg tega se nekateri ne morejo otresti tujk. V njihovih člankih kar mrgoli takih izrazov, za katere je z lahkoto dobiti lepe slovenske besede. Naj navedemo par primerov takih tujk, ki smo jih srečali v odstavkih nekega zelo kratkega člančiča: ruiniran, teatralsko, žurnalistika, teater, muzika, scena, publika... Rabe tujk se moramo skrbno izogibati. sicer bomo naredili iz slovensčine mednarodni jezik, nekak esperanto ali volapük.

Drobiž.

Uspehi ekspedicije

Britski muzej je poslal leta 1924. ekspedicijo v Tanganjiko (Vzhodna Afrika). Ekspedicija je poslala sedaj v domovino pet sto zabojev samih kosti dinosaurijev, predpotopnih ogromnih kuščaric. V

omenjeni pokrajini kakor tudi v bližnjem ozemlju ob jezeru Nyassi je izredno mnogo ostankov takih živali. Dobili so se okostnjaki doslej nepoznanih zveri, kojih najbližji sorodniki so se izkopali v Severni Ameriki.

Naravno kurivo

V Islandiji je, kakor znano, vse polno toplih vrelic. Ti vrelici se bodo sedaj uporabljali kot kurivo. Tako bodo napeljali napravo, ki bo ogrevala vsa stanovanja v glavnem mestu Reykjaviku. Skozi napravo napeljejo namreč omenjene tople vrele; naprava bo kot vodovod služila za centralno kurjavo. V ta namen se uporabijo vrelici, ki so oddaljeni kakih 38 km od Reykjavika in ki bodo dajali šestnajst kubičnih metrov vrele vode na minuto. Na Islandskem je kakih sedem sto takih vrelic.

Številke govore.

Mesto Filadelfija v Ameriki je imelo l. 1850. 6500 gostiln in drugih prostorov, kjer so se prodajale alkoholne pijače: po eno na vsakih 61 prebivalcev.

Leta 1887. je imelo 4500 prodajalnic alkoholnih pijač: eno na 225 prebivalcev.

Leta 1916. je imelo samo še 1700 takih prodajalnic: eno na 1000 prebivalcev.

Od leta 1920. pa nima nobene gostilne in nobenega drugega prostora, kjer bi se točile alkoholne pijače.

Mesto Filadelfija je danes zelo imovito, zdravo in živi v miru. Ima dva milijona prebivalcev, ki žive brez opojnih pijač lepše in srečnejše življenje nego v prejšnjih časih.

Nobelov odlikovanec umrl

V Monakovem je umrl fizik dvorni svetnik Viljem Wien, ki je bil dvakrat odlikovan z Nobelovo nagrado. Dosegel je pet in šestdeset let. Prištevali so ga med najslavnejše fizike sedanjega doba. Rodil se je 13. januarja l. 1864. v vzhodnopruski vasi Jassken. Študiral je v Goettingenu, Heidelbergu in Berlinu. V svojem devet in dvajsetem letu je odkril zelo važen zakon v nauku o gorkoti. Njegova dela o gorkoti so mu priborila l. 1911. Nobelovo nagrado. Učenjak Wien je nadaljeval svoja raziskovanja in priobčil celo vrsto slavnih spisov o optiki in hidromehaniki.

Kongres zgodovinarjev v Oslu.

Ni dolgo od tega, ko se je v Oslu vršil kongres vseh Pen-klubov mednarodnih literarnih združenj. Avgusta meseca se je istotam otvoril mednarodni kongres zgodovinarjev. Zadnji tak velik kongres se je vršil leta 1923. v Bruslju. V zelo velikem številu je bila na tem kongresu zastopana Poljska. Iz Varšave, Krakova in Lvova je prišlo tja okrog dvajset zgodovinarjev. Zastopani so bili tudi Poljaki iz Poznanja. Vršilo se je 11 poljskih predavanj. Med drugim so predavali o problemu narodnosti v starem veku, o narodnosti v srednjem veku, o nastopu Slovanov v srednji Evropi, o ulogi Slovanov v zgodnjem srednjem veku. Del predavanj se je opiral na poljsko zgodovino. Izmed Jugoslovanov se je udeležil kongresa dr. Valić iz Beograda.



Smešnice.

Kulturni ljudje.

Ladja, na kateri se je nahajal tudi neki raziskovalec neznanih krajev, se je razbila. Čudež je hotel, da se ni rešil niti eden, le raziskovalec se je bil oprijel plavajoče deske, voda ga je vrgla na breg. Mož ni vedel, kje se nahaja. Misлил je, da je zašel v kak popolnoma neobljuden kraj, ali pa med divjake. Šel je, in se razgledoval, da bi našel vsaj kak znak, ki bi ga poučil, v kakšni deželi se nahaja. Po dolgem tavanju zagleda vislice, se ves hvaležen pokriža in pravi: «Hvala Bogu, prvi tolažilni znak, da se nahajam v deželi s kulturnim prebivalstvom!»

Iz šolske naloge.

Tonček je napisal med drugim v svojo šolsko nalogo sledeče: «Hrbtenica je tisti kol, ki ga nosimo zadaj po hrbtu, na enem koncu sedi glava, na drugem koncu sedimo mi...»

Vzrok joka.

Mama drži v naročju otroka, ki neutolažljivo joka. Pristopi gospod in vpraša:

«Zakaj otrok tako joka?»

«Zobe bo dobil.» odgovori mama.

«Moj Bog, ali jih noče?» se začudi gospod.

Železniška nesreča.

«Ali te je že kdaj zadela kaka železniška nesreča?»

«Da, v nekem predoru. Poljubiti sem hotel zalo gospodično, a sem po pomoti poljubil njenega očeta.»

Prošnja za zapor.

«Prosim ponižno, gospod policaj, da bi me peljali v zapor. Svojo ženo sem namreč udaril s poleonom po glavi.»

«Ali ste jo ubili?»

«Teга ne. Saj to jo vzrok, da se ne upam iti domov.»

Pomoč.

Prvi: «Na pomoč, na pomoč! Trije neznanci hočejo nekoga ubiti.»

Drugi: «Ali je tisti nekdo močan človek?»

Prvi: «Ne, zelo šibek je in majhen.»

Drugi: «Tako? Potem pa v resnici ne vem, čemu rabijo trije ljudje še moje pomoči, da takega pritlikavca ubijejo.»

Zakonsko življenje.

«Ali je zakon v kakem oziru spremenil vaše življenje, gospa?»

«Nikakor ne. Ko nisem bila še poročena, sem morala čakati do pozne ure, da je moj Jože odšel domov. Zdaj, ko sem poročena, moram čakati do pozne ure, da Jože pride domov.»

Če je žena pisateljica.

Mož: «Ali bo še dolgo trajalo, da boš dokončala roman?»

Pisateljica: «Sem že pri prizoru, v katerem umrje junak.»

Mož: «Dobro. Kadar bo mrtev bodi tako dobra, prišij mi gumb na hlače.»

Izjave.

Pesnik (uredniku): «Povejte mi po resnici, kaj je reklo občinstvo k moji zadnji pesmi, ki je izšla v vaši reviji.»

Urednik: «Če vam smem povedati, je poslalo vse polno ljudi, ki se kličejo tako kot vi, izjave, da nimajo in nočejo imeti nič skupnega ne s pesmijo ne s pesnikom dotične pesmi.»

Vse je v redu.

«Oprostite, gospod; kdaj se bo vršila obravnava proti maiopridnežu, ki Vam je odnesel pol milijona?»

«Jo že vse v redu. Poroči mojo hčer.»

Uganke.

Konjiček (M. B-nl — Gorica.)

	ni	so	dà	ni,	rja	
	mar-	g-	skle-	vi	se	
Pol-	vi	za-	več-	vi...	ne	k
nik,	bo	že	to-	tvoj	sti,	Hi-
	nu-	ka-	po-	smrt-	za-	
pot-	ni	dan	lo	ti,		

Vojeslav Mole.

Zlogovna uganke.

(M. B-ut. Gorica.)

Sestavi iz sledečih zlogov 6 besedi, kojih začetne črke, od zgoraj navzdol, in končne črke od zdolaj navzgor, dajo naslov knjige Ivana Cankarja: bi, brz, ča, denj, E, jen, ja, kuš, li, o, o, pla, ri, vo;

Besede pomenijo: 1. krožnik; 2. v navadi; 3. bojna pesem starih Slovanov; 4. eden izmed človeških čutov; 5. hiter; 6. Bog (hebrejsko).

Prvi moški.

Ona: «Prisegam ti: ti si prvi moški, ki te ljubim.»

On: «Da, da. Verjamem.»

Ona: «O, glej! Čudovito! Ti si tudi prvi moški, ki to verjame.»

REŠITEV UGANK. V 8. ŠTEV.

Konjiček:

Pri pravilni rešitvi dobiš kilico iz znane Prešernove pesmi „Zdravica“:

Bog živi vas ... itd.

Številnica: Kajro, orjak, rojak, Rajko, okraj.

Posetnici: astronom, arheolog.

Otroške uganke: brada, Adam, bolha.

Palindromske naloge:

1.) Kristus je nesel lesen križ.

2.) Letos so postavili v zvonik nov zvon.

3.) Gospod Egon je slab pešec, ker ga bolijo noge.

4.) Ladjo je premetaval vihar kakor lupino, ali potopila se vendar ni.

5.) Lani je bilo meso po osem lir.

6.) Pevec šimenc je tako lepo pel, da mu je vse ploskalo.

7.) Pestunja pazi na Anko, da ne pade z okna.

8.) Bistrootki lev je veliko močnejši od volka.

Pregovori: Kdor ne dela, naj ne je.

Darovi: Za sirote. Hvala vsem!

Tri knjige za štiri lire!

KRESNICE

Književna družina „Luč“ je izdala:

III. zvezek poljudno-znanstvenega zbornika „Luč“.

Roman Franceta Bevka „Vihar“. Dejanje se vrši med ribiči pri Devinu.

Dve povesti znanega češkega pisatelja Karla Mat. Čapka-Choda „Hojka“ in „Nedonošen“ v prevodu in z uvidom Slavka Slavca.

Knjige so na prodaj v vseh knjigarnah in v tiskarni „Edinost“.

KUPUJTE, KRESNICE!

Knjigarna - papirnica Stoka

Na drobno!

Trst — via Milano 37 — Trst

Na debelo!

*Ima v zalogi: Razne knjige - Pisemski papir - Noteze - Razglednice
Albume - Tintnike - Pisarniške in šolske potrebščine. - Izvršuje vsa
knjigoveška dela, tiskovine in večate. Originalne vezave za „Naš Glas“.*

Pismena naročila se izvršujejo hitro in tudi z največjo natančnostjo.

Največja konfekcijska tvrdka

za gospode, dame in otroke

s prvovrstno civilno in vojaško krojačnico

BASEVI IN SIN v Gorici, Corso Verdi 38, Tel. 132

M. U. Dr. Mermolja Lambert v Gorici

specijalist za zobne in ustne bolezni,
sprejema na Travniku (Piazza della Vittoria šte. 5/II
od 9-12 in 3-5.

LEKARNA

Castellanovich

Lastnik: F. BOLAFFIO

Via dei Giuliani šte. 42, Trst

(SV. JAKOB.)

ODA „DELL' ALABARDA“

proti izpadanju las

Vsebuje kintin in je vsled tega posebno priporočljiva proti prhljaju in za ojačenje korenin. — Steklenica po L 6.— in se dobiva samo v lekarni CASTELLANOVICH, Trst, Via Giuliani šte. 42, Trst.

GLYKOL

Zelo uspešno sredstvo posebno poleti, v vročih dneh. Kdor se čuti živčno slabega in trpi na glavobolu, naj uporablja samo „GLYKOL“, ki ozdravi v najkrajš. času. Cena steklenici L 8.50. — Za popolno ozdravljenje je treba šest steklenic.

Izvrstne Švedske kapljice
sv. Antona za želodec.

Narodna knjigarna in papirnica

sedaj knjigarna „G. CARDUCCI“

Gorica, Via Carducci štv. 7 - Telefon 169

priporoča svojo zalogo knjig in pisarniških potrebščin. Preskrbi v najkrajšem roku knjige iz inozemstva po dnevnem kurzu - Razprodaja na drobno in debelo.

LASTNA KNJIGOVEZNICA.

TVRDKA

FRANC KNEŽIČ

ustanovljena 1. 1896.

Velika zaloga blaga za moške in ženske, perila, bombažnin, drobnarije in modnih oblek. Cene zmerne.

Trst (7) Corso Garibaldi 24. (Lastna palača)

Tržaška posojiln. in hranilnica

registrovana zadruga z omejenim poroštvom

uraduje v svoji lastni hiši ulica Torre bianca 19, I. n.

Sprejema navadne hranilne vloge na knjižice, vloge na tekoči račun in vloge na čekovni promet, ter jih obrestuje po 4%. Večje in stalne vloge po dogovoru. - Sprejema „Dinarje“ na tek. račun in jih obrestuje po dogovoru. Davek od vlog plačuje zavod sam. - Daje posojila na vknjižbe, menice, zastave in osebne kredite. - Obrestna mera po dogovoru. - Na razpolago varnostne celice (safe). - Uradne ure za stranke od 8.50 do 13 in od 16 do 18. - Ob nedeljah urad zapri. — Štev. telef. 25-67. — Najstarejši slovenski denarni zavod.